

SLOVENSKI POROČEVALEC

INFORMACIJSKI VESTNIK OSVOBODILNE FRONTE

Leto V. Štev. 21.

10. avgusta 1944.

Cena Lit 2.-

DOMOBRANCI PRED USODNO IZBIRO

Končno razdobje vojne, v katerem stojimo, postavlja vse zaveznike na smrt obsojenega hitlerizma pred nujno izbiro: ali se odločijo - do konca zvesti Hitlerju - za pogin, kakršen bo doletel njihovega gospodarja, ali pa uporabijo vsej te zadnje dneve pred popolnim porazom Nemčije za lastno rešitev. Ta rešitev pa je mogoča samo na en način: iztrgati se iz Hitlerjevega smrtnega objema ter prestopiti na stran zmagovitih zaveznikov. Danes te dni se odločajo Hitlerjevi zavezniki za življenje ali smrt.

Isto vprašanje kot pred Finsko, Madžarsko, Belgarijo in Romunijo se postavlja te ure pred Rupnikovo domobransko vojsko, zapriseženo Hitlerjevo zaveznico. Doslej so izdajalski voditelji domobranstva še znali slepariti privrčence z gesli o komunistični brezbožni nevarnosti, o obrambievropske krščanske civilizacije. Doslej jim je uspevalo prišepetavanje o njihovem skrivnem zavezništvu z Angleži in Amerikanci ali o "tajnih navodilih", ki da jih prejema od kraljeve vlade ali celo od kralja samega. Toda ob prepričljivih dejstvih, ki so nastopili zadnji čas na državnem in mednarodnem področju, so se njihovi poskusi razbili v peno. Nikakršne bistrumnosti danes ne potrebuje domobranec za spoznanje resničnega položaja, v katerega je zašel po krivdi lastne lahkoverne slepote.

In položaj Rupnikovega domobranstva je danes strahotno jasan, tako jasen in nujen, da ne prenese nobenega odlaganja ali zavlačevanja. Doslej se je bilo mogoče tolažiti z mogočimi ali namišljenimi upi, mogoče jim je bilo celo slepo verjeti, da se bo še našel kak srečen izhod iz zagate, ne da bi se bilo treba neposredno odločati ter zapustiti zavožena pota. Toda jasnost zadnjih dni je postavila pred Rupnikovo domobranstvo neodložljivo izbiro o življenju in smrti: ali po sedanji poti naprej v usodo, ki bo doletela Hitlerja in njegove zaveznike, ali pa si poiskati poti v rešitev. Obe poti ste danes jasno nakazani. Osteti v Hitlerjevi službi pomeni še nekaj tednov opravljati rabeljski posel med svobodoljubnim slovenskim ljudstvom, nato pa končati kot sovražnik združenih zaveznikov, kot izdajalec Jugoslavije in najgnusnejši izvržek slovenskega naroda. Kdor izmed domobrancev želi utesi tej strašni usodi, more uspeti samo tako, da zapusti vrste Hitlerjevih krvnikov ter stopi v Narodno Osvobodilno Vojsko, v kateri bo z neizprosno in junaško borbo proti svojemu bivšemu gospodarju opral kajnovski pečet s svojega obličja ter dosegel usmiljenje neizprosne narodne pravice. To sta dve izbiri, tretje ni in ne bo.

Neizbožna nujnost takojšnje odločitve je pognela Rupnikovo domobranstvo v razkroj, ki ga opažamo v vseh njegovih vojskih edinicah. V NOV prestopajo cele domobranske posadke, še več pa je posameznih prestopov. Mnogi se skušajo rešiti s tem, da dezertirajo ter se posamič skrivajo pred domobranci in partizani. Drugi spet pošiljajo svoje družine k našim vojaškim in civilnim oblastem, kjer moledujejo in prosijo prizanesljivosti, ali se skušajo opravičiti, češ da so bili prisilno mobilizirani.

Izjemo delajo oddelki, sestavljeni iz starih, najbolj zagrizenih belogardistov, ki se jih drži kri stotin nedolžnih slovenskih življenj. To staro, belogardistično jedro je skupaj z gestapovsko "črno roko" zapisano neizogibnemu poginu. Mučenje in klanje civilnega prebivalstva, pobijanje ujetnikov, desetine naplavljenih trupel v Ljubljani in Sevi, klavnica pri Sv. Urhu, smrtne muke sto in sto zavednih mož, žena in deklet po Dolenjskem, Notranjskem, na Jerju, v Primorju in na Gorenjskem, - ne, za te izbruh divjaštva in zverinske krvoločnosti ni odpuščanja. Takim zločinom ni mogoče do kraja zadostiti niti z uničenjem, ki bo zločinca doletelo.

Pri razkrajanju domobrancev se moramo posluževati vseh sredstev in zvez. Prepričujmo svojce domobrancev, ki naj potem po svojih zvezah vplivajo nanje. Iščimo vsepovsod stikov z domobranskimi edinicami, pomagajmo z našim vtihotapljenim tiskom.

Predvsem dopovejmo domobrancem, da se z njihovo odločitvijo muči, hudo muči. Ni več časa za omahljivo odlašanje, kakor je bilo doslej. Ura izbire je udarila: Rdeča Armada je na nemških tleh, nemške fronte v Franciji se lomijo, nemška notranje trdnost se drobi, Hitlerjevi podrepaniki po hlepčevskih deželah blazno tekajo, išoč izhoda iz potapljajoče se Hitlerjeve barke. Na tej barki je tudi Rupnikovo domobranstvo. Zato zdaj ni čas za odlašanje, jutrenji dan lahko barko že pogoltno valovje z vsem tovorom vred.

Teško tistemu, ki se bo na dan Hitlerjevega zloma znašel v Sloveniji z orožjem v rokah izven vrst Narodno osvobodilne Vojske. Danes izbirajo Rupnikovi domobranci med življenjem in smrtjo. Kdor bo ujet v okupatorjevih vrstah, bo neusmiljeno uničen! Teško zamudnikom!

Tone Fajfar

VEDNO BLIŽE NEMČIJE

Rdeča Armada prekoračila Vislo

Rdeča Armada je prispela do Riškege zaliva ob Baltiku in je sklenila obroč okrog beltske Lindemannove armade. Sedaj jo načrtno od vseh strani uničuje. Istočasno je padla bivša litvanska prestolnica Kovno in val sovjetskih čet je pljusnil naprej proti mejam Vzhodne Prusije in se razlil preko nje. Medtem ko se vršijo ogorčeni boji že v Varšavi, se je sovjetski tankovski plaz 200 km južno od Varšave prevalil preko Visle, zadnje večje ovire na poti proti rajhu. Sedaj nepregledne kolone že brzijo proti zaledju Varšave, ki ji grozijo z obkolitvijo od zapada in dalje naravnost proti Šleziji in na jug proti Krakovu. Pod Karpati pa se rdečearmejci po padcu Sanoka bližajo prelazu Dukla, najugodnejšemu prehođu preko Karpatov.

Nemške obramba je v popolnem razsulu. General Dittmar je v svojem zadnjem tedenskem pregledu mogel samo pohvaliti sovjetske generale, dočim medtem Hitler nemškim generalom seka glave.

Franciji se je utrgal plaz

Ofenziva zavezniških armad v Normandiji, ki se je začela 25. julija, se je spremenila v popoln polom nemške obrambe.

Po predoru nemške obrambe v Normandiji so se ameriški tankovski oddelki utrgali kot hudournik skozi vzletni in z bliskovito naglico brzeleli proti jugovzhodu skozi Bretagno, zavzeli njeno središče Rennes in hiteli naprej proti St. Nazaireu, ki leži ob izlivu Loire v Atlantski ocean. S tem so odrezali ves Bretanjski polotok z največjim francoskim vojnim pristaniščem Brestom in nemške divizije na polotoku. Brže kolone so se že obrnile proti vznođu na Pariz.

Nemški odpor na tem bojišču ni več organiziran. Vojaki se množično vdajajo. Pred vdacom ameriških čet v Rennes se je tisoče nemških vojakov mestne posadke na čelu z oficirji in z belimi zastavami vdalo zavežnilom.

Istočasno britanske čete premagujejo trdovratnejši odpor južno od Caena in se pomikajo v notranjost Francije.

Tako so Nemci prišli bežati tudi na zapadu. Nič ne pomagajo grožnje s tajnim orožjem, nič vsa Rommelova strategija.

"Gotska črta" v Italiji se meje.

Enota VIII. angleške armade so že vdrle v južni del mesta Firenze. Nemci so morali hitro preko reke Arno in so porušili znamenite stene mostove v mestu. Okrog Pise se že vršijo ogorčeni boji. Ob jadranski obali se napredovanje nadaljuje proti Riminiju, vzhodni skrajni točki "Gotske črte". V zaledju nemške fronte so italijanski partizani povečali svojo delavnost.

OFENZIVA NOV V VSEBNI JUGOSLAVIJI

Novo osvobojeno ozemlje v Srbiji in Makedoniji

Ko so naše brigade in divizije razbile povračnikov obroč v Srbiji, so izvedle nočne ofenzivne operacije na področju Toplice in Jablanice. Že v prvih dneh bojev je borbeni srbski divizije uspelo popolnoma očistiti od sovražnika področje Pusta Reka in Jablanice ter prizadejati sovražniku velike izgube. Popolnoma uničen je bil 1. polk 27. bolgarske divizije. Borni ostanki tega polka so se morali umakniti v Bolgarijo. Druge naše enote so prenesle operacije na frontni oškar Prištine ter v bojih na Kosovem polju pobile 150 Nemcev in Arnavtov. ad Rasko in Kosovsko Mitrovico je bila prekinjena proga Skoplje-Tirajvevo.

Vzporedno s srbskimi enotami razvijajo uspešne operacije naše makedonske enote, ki so zavzele Debar in s tem presekale Nemcem zvezo med Albanijo in gornjim Verdarjem. Pri Debaru se vrše sedaj srditi boji z nemškimi ojačenji. Na tem področju je prišlo ponovno do aktivnega sodelovanja med našimi enotami in albanskimi partizanskimi ošredi.

Zaradi uspešnih bojev naših enot v Srbiji in Makedoniji so Nemci prisiljeni vršiti pritisk na svoje vazale v Bolgariji, če dajejo ojačenja proti naši vojski. Nemški klapci vestno izpolnjujejo zapovedi svojega gospodarja. Sedaj je v Jugoslaviji 9 bolgarskih divizij.

Nemški polom v Črni gori, Sandžeku in Hercegovini

V Črni gori so naše enote pri razvijanju ofenzive zavzele mesto Flav; razbiti deli sovražnikovih enot beše k Peči in v notranjost Albanije.

Na ta način je poleg Andrijevice in Plave osvobojeno celotno ozemlje do albanske meje. V Plavu so bile zaplenjene tri velika skladišča orožja, streliva in hrana.

V Sandžeku so naše enote, razbivši sovražne četniške čete, zavzele Priboj in Rudo. Na ta način je področje reke Lima od Prijepolja do Višegrada popolnoma očiščeno Nemcev in je prekinjena zveza med Sandžekom in Bosno. Naša ofenziva se nadaljuje proti Peči, Ročarju, Sijenici in reki Uvac.

V Hercegovini so bile uničene sovražnikove čete na frontnem ošeku Nevesinje-Bileće-Gacko. Naše enote sedaj podijo potolčenega sovražnika proti Nevesinju in Stolcu. Samo v petih dneh bojev je bilo na tem odseku ubitih 510 sovražnikovih vojakov.

Bosna ne zaostaja

V dolini gornjega Vrbasa so naše enote zavzele Gor. Vukuf. Zaplenjena sta dva topa, 4 minometi, 17 brzostrelk in druge oprema. S temi operacijami je prekinjena glavna zveza iz doline Neretve v zapadno Bosno. V vzhodni Bosni so naše enote osvojile mesti Kladanj in Olovo. V dolini reke Kriva je bilo uničeno veliko šipadovo lesno podjetje, ki je delalo za Nemce. Proga Zavidovići-Olovo je popolnoma porušena. Na progi Brod-Sarajevo je med Begovi Hanom in Vrandukom razrušenih 6 mostov.

Veliki uspehi v Dalmaciji

Na frontnem odseku Knin-Grahovo sta bili zavzeti sovražni postojenki Plješivica in Golubić. V ofenzivnih operacijah v dolini reke Cetine je bilo zavzetih več sovražnikovih oporišč ter so naše enote prispele na Kosovo polje. S tem je pretrgana sovražnikova zveza med Imotskim in Kninom. Ti uspehi naših enot v Dalmaciji delajo okupatorjem velike skrbi, zato so vrgli v ta ošsek nove sile. Dne 3., 4., 5. avgusta so se razvili hudi boji, ki so često prešli v boje prsi ob prsi. Samo 4. avgusta so naši borci onesposobili za boj več kot 500 sovražnikovih vojakov in oficirjev.

Na vseh ostalih odsekih Jugoslavije imajo naše enote prav tako iniciativo v svojih rokah.

V TEKMOVANJU - K ZMAGI

Dvomesечно tekmovanje od 27. aprila do 27. junija je bilo podaljšano do 20. julija in zaključeno. Prihajajo rezultati, ki smo jih že objavljali in jih še bomo. Sedaj imajo besedo ocenjevalne komisije, ki bodo nagradile najboljše med najboljšimi.

Da se ta polet, ki ga je vzbudilo tekmovanje med našimi borci in v našem zaledju še poveča, predvsem pa, da postane last vsakega Slovenca in Slovenke v teh mesecih, ko se s hitrimi koraki približuje zmaga, razpisuje Izvršni Odbor OF novo dvomesечно tekmovanje.

Razpis narodnega "tekmovanja zmage"

IIOOF slovenskega naroda razpisuje narodno "tekmovanje zmage".

1./ "Tekmovanje zmage" ima namen do skrajnosti zvišati borbena enotnost slovenskega naroda, stopnjevati borbene napore slovenskega ljudstva v narodno osvobodilni borbi s popolno mobilizacijo vseh narodu zvestih sil, približevati zmago in se zanjo pripraviti.

2./ Tekmovanje bo trajalo od 20. avgusta do 20. oktobra 1944.

3./ Tekmuje se na vseh področjih narodno osvobodilne borbe in v izgradnji nove slovenske oblasti za izvršitev postavljenega načrta in za dosego najboljšega uspeha preko postavljenega načrta v okviru tekmovalnega načrta združene Slovenije.

4./ Tekmujejo vse organizacije OF, tekmovanja naj se udeleži vsak Slovenec in vsak slovenski kraj.

5./ Tekmovanje organizirajo in vodijo po navodilih IOOF okrožni, rajonski in terenski odbori OF s pomočjo odborov množičnih organizacij OF: SPZZ, ZSM in drugih.

6./ Uspehe tekmovanja ocenjuje IOOF za posamezna okrožja, okrožni odbori OF za svoje rajonske odbore, rajonski odbori OF za svoje terenske organizacije in terenski odbori OF za posameznike svoje organizacije, všteti člani SPZZ in ZSM, tako po izvršenem tekmovanju.

7./ IOOF bo nagradil najboljše okrožje, v vsakem okrožju najboljši rajonski odbor, v vsakem rajonskem odboru najvrednejšega moškega, ženskega in mladinskega oz. mladinskega s posebno nagrado in priznanjem.

8./ Podrobno poročilo o uspehih tekmovanja in oceno za najboljšo trojico pošljejo terenski odbori OF okrajnemu odboru OF do 1. novembra, rajonski odbori OF pošljejo poročilo o tekmovanju, opremljeno z oceno terenskih organizacij ter posameznikov ter terenskih odborov, ter predloge za nagrado okrajnemu odboru OF do 10. novembra, isto pa okrožni odbori OF preko svojega potrajinskega odbora Izvršnemu Odboru OF do 20. novembra t.l.

Tekmovanje se vrši in zaključa:

1./ v okviru tekmovalnega načrta združene Slovenije;

2./ po posebnem pravilniku o tekmovanju, kar oboje prejmejo vse organizacije OF od svojih nadrejenih odborov OF;

3./ in po navodilih v posebnem glasilu, ki ga bo izdajala za čas tekmovanja Komisija za tekmovanje pri IOOF.

Smrt fašizmu - svoboda narodu !

Za IOOF

Sekretar
Boris Kidrič l.r.

Predsednik
Josip Vidmar l.r.

KOMISIJA ZA UPRAVO NARODNE IMOVINE

je pravkar spravila v promet tri velike žage, ki bodo dnevno dajale 500 kubikov lesa. Vsako posestvo, gozd ali industrija, ki ga komisija upravlja, tvori zaključeno gospodarsko enoto, ki mora polagati komisiji račune. Komisija je obener čuvar imovine internirancev in nasilno deportiranih. Pravkar se organizira tudi na osvobojenem ozemlju Štajerske.

BORBA ZA ŽELEZNICE, TOVARNE IN ŽITO

Po vsej Sloveniji se neizprosna borba proti nemškim okupatorjem in vsem njihovim pomagačem: vseh vrst z nezmanjšanim poletom naših enot nadaljuje. Vsi nemški poskusi, vse njihove ofenzive z našo tu zdaj tam ne morejo ustaviti naših borcev v rušenju železnic in cest, mostov in tovarn. Zlasti si prizadevajo sestradane nemško-švabobranske talpe čim več izropati od četve z našega osvobojenega ozemlja. Vendar jim naši junaki povsod onemogočajo njihovo namero.

Na Štajerskem enote IV. operativne cone dosežajo vedno večje uspehe. Samo v juliju so pobile 485, ranile 318 in ujele 112 sovražnikov, torej izločile iz boja skupno 913 sovražnih vojakov in oficirjev. Istočasno pa so tisoči novih borcev napolnili naše vrste.

Kozjanski odred kar naprej obračunava z orožniškimi postajami in širi osvobojeno ozemlje. Dne 16. VII. je bila kot četrta na vrsti orožniška postojanka Zagorje pri Kozjem in se je 25 orožnikov po kratki borbi vdalo. Zaplenjen je bil ves material, med drugim 22 pušk in 2 brzostrelki. Borci istega odreda so porušili 500 m proge pri Sevnici na progi Zidani most-Zagreb in elektrodaljnovod Rajhenburg-Laško. Dne 18. VII. so Nemci vsled teh porazov pričeli z več strani ofenzivo na ta odsek. Vendar so že v dveh dneh pogrešali 103 svoje vojake. Tomšičeva brigada, ki je dan prej porušila 25 m dolg železniški most pri Prelogah na progi Celje-Dravograd, je udarila Nemcem v hrbet in v silnem zaletu zavzela postojanko Št. Jurij ob južni železnici ter zaplenila 75 pušk in obilo vojaških oblek in perila.

IV. brigade "Slavko Šlander" je 17. VII. mobilizirala v revirju Terezije pri Trbovljah. Nemci in vermani, ki so prihajali iz Trbovelj, so odnesli le krvave glave. V noči od 20. na 21. julij pa je ista brigada skupno z XI. brigado napadla Zagorje ob Savi, uničila v rudniku transformator in električne motorje, da sedaj rudnik popolnoma stoji. Zažgane je bila tudi tekstilna tovarna "Vesta", še prej pa odpeljan ves material. Nemci in vermani, ki so prodirali za odhajajočimi brigadama, so se kmalu vsi zasopli vrnili v Zagorje.

XIII. brigade "Mirko Bračič" je kot odgovor na streljanje 25 talcev v Framu pri Mariboru v noči od 22. na 23. julij napadla orožniško postajo v Framu. Ker se niso hoteli vdati, so naši borci spustili poslopje z orožniki v zrak. Talci so bili maščevani! Dan prej pa so enote II. brigade "Ljubo Čerčer" minirale 3 m dolg železniški most pri Beli na progi Grobelno-Frapina.

Na Primorskem so po tolikih porazih pričeli Nemci z ofenzivo proti enotam III. Korpusa na odseku Podbrdo-Cerkno-Idrija. Po večdnevnih težkih borbah, v katerih sta se posebno izkazala I. bataljon Tojkove brigade in ruski bataljon XVI. divizije in so Nemci utrpeli okrog 100 žrtvih in ranjenih, so se naše enote po uspelem manevru premikale na odsek Čepovan. Nemci so takoj svojo ofenzivo prenesli proti Čepovenu in prodirali v petih kolonah iz Sv. Lucije in Idrije. Dne 27. VII. so pričeli zopet svoj roparski pohod v Brkine, kjer so prej meseci povzročili toliko gorja in grozodejstev. Naše enote se jim uspešno upirajo. Notranjski odred nadaljuje z rušenjem prog. Tokrat je šlo v zrak 120 m proge Št. Peter-Ilirska Bistrica. Istrski odred pa je iztiril vlak na progi Divača-Trst.

Na Dolenjskem so bile v zadnjem času osredotočena borba okrog Sela-Šumberk, koder si Nemci in švabobranci iz Stične in Št. Vida stalno prizadevajo priti v dolino Krke. Enote XII. in XV. brigade so jim temeljito skadelile njihove roparske namene. Prav tako je VIII. brigada "Fran Levstik" onemogočila izpad iz Vel. Lomš, Notranjski odred pa jih je pognal iz Martinjake nazaj v Rakek.

K O L E B A R J I , P O Z O R !
Dovoljenja za vožnjo s kolesi izdajajo vojna področja. Vsak, ki hoče uporabljati kolo, bo moral izkazati potrebo oblastem, ki mu bodo izdale potrebno propustnico.

SVOBODNA MAKEDONIJA

V BRATSKI, DEMOKRATIČNI SKUPNOSTI JUŽNOSLOVANSKIH NARODOV

Federativno načelo izgradnje Jugoslavije, postavljeno za vse njene narode in pokrajine v znanem sklepu drugega zasedanja AVNOJ-a ter jasno utemeljeno v njihovi pravici do samoodločbe, vključujoč pravico na odcepitev in zedinjenje z drugimi narodi, nepravilje ta sklep za najpomembnejši sklep med vsemi tako pomembnimi sklepi tega zgodovinskega zasedanja. Ta sklep predstavlja največji in najveselejši preokret v vsej zgodovini vseh narodov Jugoslavije. Ta sklep za te narode, ki jih je zgodovina - čeprav medsebojno sorodne in blizke - velikokrat prav do naših dni gledala v težkih bratomornih bojih za tuje koristi, predstavlja tisto najvišjo in najsvetlejšo točko, do katere so se povzpeli v svojem mnogostoletnem razvoju in s katere se jim odpirajo široki vidiki velike prihodnosti. Sklep predstavlja vrhunec njihovega nacionalnega osamosvečanja in politične zrelosti, do katere so se priborili s svojimi lastnimi silami, s svojimi skupnimi združenimi močmi v najtežjem času svoje dolge zgodovine, ki je tako polna nacionalnih katastrof in nesreč. Ne da bi pozabljali na kateri koli svetli trenutek svoje nacionalne preteklosti, lahko narodi Jugoslavije z vso upravičenostjo trdijo, da je njihova skupna narodno osvobodilna borba, ki jo bijejo danes, zaključek njihove predzgodovine in začetek njihove prave zgodovine. V načelu federacije so jugoslovanski narodi našli svojo pravo nacionalno samostojnost in pogoje za pravi nacionalni razvoj kakor tudi svojo skupno usodo, na katero jih je nevajala vsa preteklost in njihove sedanje in prihodnje najbolj življenske koristi.

To načelo je mogla postaviti samo resnično demokratična oblast. To načelo je moglo iziti samo iz svobodne volje vseh naših narodov, volje, ki jo je potrdila bratska oborožena borba, da se kot enaki z enakimi združijo v eno državno skupnost.

Toda za resnično ostvareitev teh velikih demokratičnih načel, za ostvareitev nove, v resnici demokratične, federativne Jugoslavije ni bilo dovolj, da se samo razglasi načelo federacije, narodne samoodločbe in enakopravnosti. Bilo je potrebno, da se uniči vsaka sled vsakršnega šovinizma in prav srbski narod je moral zadati smrtni udarec velesrbskemu šovinizmu in pravica do samoodločbe je morala biti priznana tudi tistim nerodnim enotam, katerim so vsi mednarodni režimi, domači in okupatorjevi, odrekli vsako narodno individualnost. To posebno velja za toliko mučeni makedonski narod.

Zasužnjena Makedonija

Veliko dalj časa kot vsi južnoslovanski narodi je makedonski narod ječal pod turškim jarmom še pred nekaj desetletji v tako zaostalih feudalnih razmerah, ki mu niso dopuščale, da bi se močneje narodno izoblikoval vzporedno z oblikovanjem ostalih južnoslovanskih narodov. Istočasno so proces oblikovanja makedonskega naroda zavirali oblastniki sosednjih samostojnih balkanskih držav, ki so pod videzom pomoči osvobodilni borbi makedonskega naroda šli samo za svojimi sebičnimi smotri ter so skozi desetletja s kamnom in bombo, s propagando in demoralizacijo /naslanjajoč se na to ali ono od imperialističnih sil, ki so se na hrbtih balkanskih narodov medsebojno borile za nadoblast na Balkanu/ razdirale makedonski narod, razbijale njegovo enotnost in ga trgale na sovražne tabore. Tako so spremenile Makedonijo v krvavo bojišče, na katerem se je bila teroristična medsebojna borba Srbov, Bolgerov in Grkov, kdo naj se polasti Makedonije ali čim večjega njenega dela in kdo bo večji del ali celoto makedonskega naroda priključil svojemu narodu.

V Makedoniji niti osnovne niti srednje šole in semenišča niso bila v rokah makedonskega naroda, ampak v rokah propagande sosednjih balkanskih držav, ki so se teple za vsakega makedonskega otroka. Osebnostno mi je znan primer nekega otroka iz Ohrida, ki je po en razred od štirih razredov osnovne šole napravil v vsaki šoli od štirih, ki so tedaj obstojale: v bolgarski, srbski, grški in vlaški /cincarsko-romunski/. Makedonsko izobraževanje se je šolalo in vzgajalo izključno izven Makedonije, v Bolgeriji in Srbiji, v Grčiji in Romuniji, kjer se je odtujevalo svojemu narodu, se raz-

narodovalo, prehajalo v izobraženstvo drugih narodov in se nikoli ni vračalo, da bi delovalo v svojem narodu, ampak je samo oddaleč in preko terorističnih družb delalo v ogromni večini kot agentura za osvejalske težnje te ali one sosednje balkanske države. Ne prste lahko naštejemo tiste Makedonce, ki so kot Dimitrij Vlahov izven svoje domovine dosledno zastopali idejo neodvisne Makedonije kot enakopravnega člana v federaciji balkanskih narodov. Zelo zapostavele gospodarske razmere so gnele znaten del makedonskih kmetov in siromašnega mestnega prebivalstva na sezonsko delo in te množice so prihajale pod vpliv raznerodenih izobražencev. To je preprečevalo, da bi se tudi tam, kjer so bile velike skupine makedonskih emigrantov, ustvarilo trdno narodno osvobodilno gibanje. Tako je makedonski narod dajal svoje izobražence drugim narodom, sam pa ostajal brez svojega narodnega izobraženstva, ki bi pomagalo pri zoblikovanju naroda, pri izgradnji in utrjevanju makedonske narodne zavesti, pri razvoju makedonske kulture in jezika. Toda čeprav je živelo pod najtežjimi pogoji, čeprav je veliko število mestnega prebivalstva v Makedoniji bilo pod vplivom raznih propagand, je makedonsko kmetstvo ohranilo narodno zavest in to kmetstvo je danes tudi glavni nositelj borbe za narodno svobodo makedonskega naroda.

Zlom mnogostoletnega turskega jarma v Makedoniji ni bil sad revolucionarne osvobodilne borbe makedonskega naroda /njegove Ilindenska vstaja 1903 je bila v krvi zedušena/, temveč vojne balkanskih držav proti Turčiji, ki ji je takoj sledile medsebojne vojne balkanskih držav za razdelitev Makedonije. Makedonija je bila kot nekoč Poljska, razkosana in razdeljena med tri države in poleg tege je v nekaj desetletjih nekaj kratov zamenjala gospodarja, ki so si bili enaki v tem, da Makedoncem niso priznavali narodne individualnosti, da so jih nasilno, z brezozirnim terorjem srbizirali, bolgarizirali in grecizirali, da so jim branili njih jezik in narodno ime in da so s krvavimi pokolji in požigi celih naselij uničevali vsak njihov narodni odpor in demokratične težnje, za gospodarski in kulturni dvig Makedonije pa niso storili niti najmanjšega koraka. Zato odprava turškega gospodarstva makedonskemu narodu ni prinesla toliko željene narodne svobode. Nasprotno sta narodno suženjstvo in gospodarsko izkoriščanje postala še mnogo težja, kot sta bila pod Turčijo. Poleg tega je tako razkosana Makedonija še v veliko večji meri postala jabolko razdora med vladajočimi osvejalskimi monarhističnimi klikami Srbije, Bolgarije in Grčije.

Do te vojne so makedonski narod od vseh tlačanih narodov na Balkanu najhuje tlačili, mrcverili in ugonabljali njegovi "osvoboditelji". V Srbiji od 1913. 1914 in pozneje v Jugoslaviji, je bilo celo prepovedano že zgolj slavno ime njegove lepe domovine in v tem največjem delu razkosane Makedonije so bili množični pokolji, požigi, pobijanje in množične obsodbe na dolgoletno robijo sredstvo za vladanje nad makedonskim narodom. Nič boljše ni šlo makedonskemu narodu pod bolgarsko okupacijo v pretekli in sedanji vojni. Razen Komunistične Partije ni bilo nobene stranke ali politične skupine, ki bi imela toliko poguma, da bi dvignila glas proti raznarodovanju makedonskega naroda in toliko poguma in volje, da prizna Makedonce kot poseben južnoslovanski narod in da se bori za načelo: Makedonija Makedoncem.

/Iz 6. štev. "Nove Jugoslavije"/

/Dalje prihodnjič/

Moša Pijade
podpredsednik AVNOJ-a

PRIMORSKI SLOVENCİ - K OROŽJU!

Primorski Slovenci!

Zadnji uspehi naših brigad, ki trdo bifejo onemoglega sovražnika, nas navdajajo s ponosom in vero v skorajšnjo zmago. Danes, posebno danes pa se moremo zavedati, da bomo imeli svobodo le, če si jo bomo sami priborili. Poleg polnega zaupanja v Osvobodilno Fronto, ki že četrto leto vodi boj za urešitvenje naših narodnih teženj, poleg snotne volje slovenskega in jugoslovanskega človeka, če hoče biti svoboden tudi za ceno žrtev, nam je

potrebna predvsem močna narodna vojska. Ona, samo ona bo lahko začrtala bodoče narodne meje in jih branila proti vsakomur, ki nam bi jih hotel o-
sporaviti.

Nič nasedenja sovražni propagandi, nič nepotrebne javkanja, nič ja-
lovega besedičenja - govoriti morajo dejanja ! Vprašajmo se, ali smo dali
za našo vojsko vse, prav vse, kar moramo ? Ali ni v naših vaseh še moških,
ki so sposobni za orožje, a se odtegujejo neredni in državljanski dolžno-
sti ? Čakajo, da jih boš švabi v njihovo sranoto in nesrečo vstknili v
švabobransko suktnjo, kar se je že tolikokrat zgodilo. Ali ni v naših vaseh
skrivačev, ki se pod pretvezo nenaдомestljivosti na terenu izmikajo služ-
bi v vojski ? Mesto da bi bili drugim v dober zgled, s svojo strahopet-
nostjo ovirajo polet narodnega upora. Le nič izgovorov in izbegavanj !
Primorske žene so stokrat dokazale, da lahko vredno nadomeščajo moške pri
delu na terenu. Kdor je sposoben za orožje, naj zgrabi za puško !

In delavci, ki so nekoč stali v prvih vrstah v boju za narodne in de-
mokratske pravice ? Slovenski rudarji iz Idrije in Rablje, tovarniški
delavci in kovinarji iz Gorice, Trbiče in Trste - kje ste ? Česa čakate ?
Zadnji čas je, da nehate kovati orožje za okupatorja, da zamenjate stroje
in orodje s strojnici in brzostrelkami. Pomnožite vrste naših borcev, ki
že četrto leto krvavijo za cilje, ki morajo biti tudi vaši cilji !

Možje v vojsko ! Močna narodna vojska je danes naša pglavitna nalo-
ga. Kdor resnično ljubi svojo domovino mora brezpogojno slediti temu kli-
cu. Vsak izmed nas brez izjeme mora prispevati k zgradbi naše svobode.

Sovražnik se zviija v poslednjih krčih. Pomagajmo mu zadati smrtni u-
darec rano ob rani z ostalimi jugoslovanskimi narodi pod vodstvom marša-
la TITA ! Ne na naših besedah, na naših dejanjih, na naših žrtvah si bomo
zgradili trden in srečen dom, ki ga bomo uredili po svoji volji. Ako se
bomo zanašali na druge, bomo ostali hlapci. Hlapci pa nečemo več biti. Ni-
koli in nikomur !

Franca Bevč
predsednik Pokrajinskega Odbora OF
za Primorsko Slovenijo

PRISEGA JUGOSLOVANSKIH VOJAKOV V SZ

Moskva 30. julija. Te dni so prisegli vojaki I. jugoslovanske brigade v
ZSSR. Na ta slavnostni dan so bila v taborišču jugoslovanske brigade nabit-
ta gesla, ki so pozivala vojake-Jugoslovane na neusmiljen boj proti nem-
ško-fašističnem osvajalcem.

Na robu brezovega gaja, stoje v zboru oficiriji in vojaki prve jugoslo-
vanske brigade. Na vežbališču vzhajajo zastave SZ in Jugoslavije. Tu se vi-
jejo tudi zastave Velike Britanije, Združenih Držav Amerike, Poljske, Čeho-
slovaške in bojujoče se Francije. Poleg govorniškega odra se dviga napis
z bojevnim pozdravom: Skupno z Rdečo Armado naprej do končne zmage.

Vojaki pričakujejo goste. Zasliši se povelje: "Mirno !". Vojke jugo-
slovanskega vojaškega odposlanstva generalni poročnik Terzić pregleda
brigado v spremstvu poverjenika ljudskega komisarijata ZSSR za inozemske
vojaške formacije na ozemlju ZSSR, generalnega majorja Davidova. Spremlja
ju poveljnik prve jugoslovanske brigade podpolkovnik Marko Mesič. Ko sto-
pajo ob vrstah vojakov, se z njimi pozdravljajo. Nato stopijo na govornišk-
ki oder, ki je okrašen z zastavami in cvetjem. Tu že čakajo gostje, ki so
prišli na proslavo. Tu je načelnik odseka za zunanje posle pri ljudskem
komisarijatu za obrambo generalni major Jertegenjev, zastopnik čehoslovaš-
kih enot na ozemlju ZSSR general Pika, nato gospod Stanoje Simić, dalje
šefa armadnih odsekov britanskega in ameriškega vojaškega odposlanstva v
ZSSR, podpredsednik vseslovenskega odbora Božidar Maslarić, odgovorni taj-
nik vseslovenskega odbora polkovnik Močakov, jugoslovanski javni delavec
Vlahović, hrvatski kipar Avgustinčič in drugi.

Pred prisego je opravil bogoslužje pravoslavni duhovnik Dmitar Cvet-
ković ter se obrnil z nagovorom na vojake pravoslavne vere in jih pozval
v boj za osvoboditev domovine izpod jarma nemških osvajalcev. Bogoslužne
obrede za katoličane je opravil duhovnik Ante Weiss, za muslimane pa mu-
slimanski svečenik Ahmed Čilingić, ki sta imela tudi kratke nagovore na
vojake. Nato so pričeli vojaki prisegati.

Podpolkovnik Marko Mesič je govoril besedilo prisega: "Prisegam pri
časti svojega naroda..." Vojaki so za njim ponavljali besedilo. "Prise-

gam, da ne bom izpustil orožja iz rok tako dolgo, dokler ne bo naša domovina očiščena sovražnikov in dokler ne bodo ljudstvu zagotovljene njegove pravice in svoboda." Vojski in oficirji ponavljajo prisego za svojim poveljnikom. V slavnostni tišini se gromko razlega vsaka njihova beseda, beseda vojakov, ki so pripravljene, da dajo vse svoje sile, pa če treba tudi svoje življenje za čast in neodvisnost ročne Jugoslavije. Prisega se zaključuje z geslom: Smrt fašizmu - svoboda narodu !

Po prisegi se je vršilo zborovanje. Z ognjevitim govorom se je obrnil do vojskov poveljnik I. jugoslovanske brigade v ZSSR podpolkovnik Marko Mesić: "Na te dni, tovariši, ste postali borci Narodno Osvobodilne Vojske Jugoslavije. Sovjetsko ljudstvo in ves svet vidi v vas predstavnike te jugoslovanske vojske. Pokazati moramo najlepše vrline, ki krasi borce Rdeče Armade in Narodno Osvobodilne Vojske Jugoslavije: neomajno hrabrost in vdanost, izvrstno poznanje vojaške spretnosti ter spoštovanje in vdanost do domovine. To so tiste vrline, ki se zahtevajo od nas vseh. Jugoslovanski narodi so prepričani, da se bomo izkazali kot častni borci za osvoboditev domovine. Kmalu se nam bo ponudila možnost, da bomo skupno z Rdečo Armado ter z bratskimi poljskimi in čehoslovaškimi enotami sodelovali v boju proti nemško-fašističnim osvajalcem. Prisegamo pred bratskimi narodi Sovjetske Zveze in pred jugoslovanskimi narodi, da ne bomo odložili orožja vse dotlej, do kler ne izvršimo svete dolžnosti do kraja. Vaša želja, da z oboroženo roko pomagate osvoboditi domovino, se bo kmalu izpolnila. Živel vrhovni poveljnik maršal Sovjetske Zveze maršal STALIN ! Živel vrhovni poveljnik Narodno Osvobodilne Vojske Jugoslavije maršal TITO !" Z gromkim trikratnim živijo so odgovorili vojaki.

Generalni major Davidov je čestital vojakom, ki so bili prisegli in jih pozdravil. Prav tako je nagovoril vojake z ognjevitim govorom vođa jugoslovanskega vojaškega odposlanstva v ZSSR generalni poročnik Terzić, ki je pozval vojake naj gredo družno z Rdečo Armado in vojskami vseh svobodoljubnih narodov sveta v sveti boj proti nemško-fašističnim osvajalcem. Z zborovanja je bil poslan pozdrav maršalu TITU, ki so mu vojaki zepeli tudi bojevno pesem, katero je spesnil Vladimir Nazor.

Na zborovanju so govorili tudi vojaki, med njimi Slovenec Dušan Bavčer, ki je med drugim dejal: Prisegli smo, da bomo zvesti našemu slovenskemu narodu in naši Jugoslaviji. Nas kličejo sinovi in hčere Jugoslavije na maščevanje. Dvignimo se in maščujmo se !

/Iz lista "Krajanje Zvezda/

IZ PISMA UGLEEDNEGA KOROŠKEGA DUHOVNIKA POKRAJIN. VODSTVU OF

Vaš boj za narodno osvoboditev pozdravljamo vsi pičli narodni Slovenci na Koroškem, ki smo samo mala šibka vejica velikega narodnega občestva Slovanov. Resnično se nadejamo oziramo v naše gore, hribe in gozdove. V tihem, iskrenem spominu se klanjamo junekom, ki so žrtvovali celo svoja življenja. Slava njihovemu spominu ! Van, bojevniki, pomoz! Bog in sreča !

Pri svojem boju se zlasti opirate na velike zapadne zavezniške države, zlasti pa na matuško Rusijo. Tako se iz prestarih slovenskih sanj razvija postopoma boj proti nemštvu, ki nas je politično, gospodarsko, družabno in narodno pritiskalo k tlom, kar nas je manjših slovenskih narodov in je Poljsko, Rusijo in Jugoslavijo v tridesetih letih kar štirikrat krvevo in ognjeno pustošilo na svojih bojovnih pohodih in begih preko drage slovenske zemlje - boj Nemcev proti Slovenim. Ta boj je napovedoval in rojake dramil k vseslovenskemu pokretu pred stoletjem naš Patija Majer - Ziljski in naš Simon Gregorčič je temu pokretu zapel molitev:

"Bog živi vse Slovence pod streho hiše ene !"

KOROŠKA V BORBI

Že 1. 1942. so prve partizanske skupine prodrle na Koroško in s svojim delom in borbo postavile temelje za razvoj OF in partizanstva tudi v skrajnem severnem predelu slovenske domovine. Koroško ljudstvo se je z globoko ljubeznijo oklenilo teh prvih glasnikov osvobođenja in združitve slovenskega naroda, ki so morali premagati nešteto težav in mnogo žrtvo -

10

vati. Hitler je imel pet let časa graditi svoj aparat oblasti in svojo špijzonsko mrežo. Ves ta svoj aparat je mobiliziral za boj proti prvim koroškimi partizanom in proti prvim začetkom osvobodilnega gibanja na Koroškem, ki ga je hotel na vsak način že v kalu zatreti. To je skušal doseči na samo z neprestanim preganjanjem partizanskih skupin, ampak zlasti s čim bolj krvavim nasiljem nad koroškim ljudstvom. Zaloigra v Selih, kjer so gestapovski zločinci pobili trinajst ljudi, med njimi tudi žene, je bil dobro preiščeni udarec, ki naj bi enkrat za vselej izbil koroškemu ljudstvu iz glave veselje do borbe za svobodo in pravico. Po vsej Koroški je odjeknil krik žrtev iz Sel ter vse globoko pretresel. Po vsej Koroški je šel glas o partizanih, o njihovem boju proti krvavemu nacizmu, za zedinjena Slovenija v novi Jugoslaviji. V Celovcu so avstrijski antifašisti izdali letak, ki se v njem klanjajo spomenu žrtev iz Sel in kličejo avstrijske množice v skupen boj. Krvavi gestapo s tem zločinskim pokoljem ni dosegel svojega namena. Osvobodilni boj se je na Koroškem vedno bolj širil, kri padlih Selanov je terjala maščevanja, partizanske enote so vedno drzneje točkile po okupatorju in koroški fantje in mošje so začeli stopati v partizanske vrste.

Nad Koroško in nad njenim ljudstvom je bilo v preteklosti zagrešenih mnogo najpodlejših izdaj in sramotnih prevar. Prevarili so ga njegovi uradni "voditelji". Na tej napačni poti je koroško ljudstvo doživelo v svojem boju tudi mnogo težkih porazov. Ali je kaj šušnega, če so se borbene vrste koroškega ljudstva v preteklosti neprestano redčile, če je marsikdo na Koroškem iz borbe razočaran iztopil? Tako se je dogodilo, da se je slovensko na Koroškem na predvečer sedanje velike borbe za svobodo na rodov znašlo v svojem najtežjem položaju. Na predvečer sedanje domovinske vojne se je s strahom oziralo v bodočnost. Spomin na žalostno preteklost je v koroškem ljudstvu vzbujal strah pred prihodnostjo. "Mar bodo z našo usodo spet kupčevali kakor s kravjo kožo?" se je spraševalo.

Toda oborožen boj, ki se je začel razvijati na Koroškem proti fašističnim tolovajem, je koroškemu ljudstvu odprl jasne in svetle vidike.

Oboroženi boj koroških Slovencev pod vodstvom OP je slovensko Koroško spet povezal z ostalimi slovenskim narodom in z vsemi jugoslovanskimi narodi v boju za novo, demokratično Jugoslavijo. Veliki uspehi osvobodilnega boja jugoslovanskih narodov jamčijo tudi koroškim Slovincem, da bodo dosegli svoje pravice in jim vlivajo trdno vero v to, da bo nova Jugoslavija, ki bo črpala svojo moč iz široke ljudske demokracije in federativne ureditve, iz zavezništva z vsemi svobodoljubnimi narodi in demokratičnimi silami ter iz bratstva z vsemi slovanskimi narodi, dovolj močna, da bo branila tudi pravice koroških Slovencev.

To danes občutiš povsod na Koroškem, zlasti pa v izrednem zanimanju za dogočke v ostalih delih Jugoslavije. To se je pokazalo ob III. zasedanju AVNOJ-a. Takrat so se po vsej Koroški vršili sestanki, konference in celo tudi mitingi. Val navdušenja je sprožila tudi TITOVA izjava, da morajo biti koroški bratje spet priključeni materi Sloveniji. Rezumljiva je iz tega tudi navekanost koroškega ljudstva na našo vojsko, ki se kaže v vsestranski podpori, ki jo naša vojska uživa na Koroškem.

Neusmiljeni boj, ki ga Slovenci bojujejo pod vodstvom OP in s hrabriimi partizanskimi enotami na čelu proti nacističnim osvajalcem in njihovim pomočnikom, uživa globoke simpatije tudi med avstrijskimi množicami na slovenskem Koroškem, ki vedno bolj odločno stopajo v boj proti Hitlerju in njegovim avstrijskim pomagačem. Tako se na osnovi globokih simpatij do boja jugoslovanskih narodov in ne oškovi borbe proti Hitlerju in njegovim hlapcem kuje v borbi skupnost slovenskih in avstrijskih množic. Nastajajo že prvi avstrijski partizanski oddelki, ki kličejo ves avstrijski narod v boj za neodvisno Avstrijo, ločeno od Nemčije, da opere s sebe sramoto pokornosti Hitlerju in si pridobijo upanje svobodoljubnih narodov. Ta skupnost v boju je prav gotovo tudi eno izmed zavarovanj narodnih koristi na Koroškem.

Mnogo žrtev je že koroško ljudstvo dalo v tej sveti borbi. Mnogo ju - nakov je vraslo iz tega ljudstva: Matija Verdnik, Aleksander Einspiler, Polde in mnogo drugih je s svojo krvjo izpričalo borbene volje naše Koroške.

Zeman se trudi okupator, da bi borbene volje strl. Nadar koli prihaja - je njegove rabeljske patrole, da bi odhajale poštene in borbene ljudi v zapore gestapa, se dogaja, da se jim iztrgajo iz rok in beže. Cele družine, otroci in starčki so tako pobegnili pred gestapovskimi zločinci. Mnogo pa jih je pri tem begu padlo. Prav tako jalovi so tudi vsi poskusi bele in

plave gerde ter ostalih naših notranjih sovražnikov, da bi zapeljali in zaslepili koroško ljudstvo. Naj bletijo OF in našo vojsko, naj počenjajo najgnusnejše zločine, koroško ljudstvo ve, da sta mu OF in partizanstvo pokazala po dolgih letih zapeljevanja in izdajanja edino pravo pot do rešitve in osvoboditve. Koroško ljudstvo ve, da mu boj hrabrih partizanov krajša trpljenje in da se bliža konec dolgoletnega suženjstva. Ta zavest je danes med koroškim ljudstvom najmočnejša in mu daje dovolj moči, da prenese vse nečloveško divjanje nacističnih osvajačev, daje mu dovolj jasnosti, da spregleda vse laži belih in plavih izdajalcev, vse laži njihovih skritih pomočnikov.

Dušan Pirjevec - Ahec

TOV. JOŽE SREBRNIČ

Težko mi je zapisati, da tov. Jožeta Srebrniča, člana SNOS-a, podpredsednika Pokrajinskega odbora OF za Slovensko Primorje, člana Oblasnega Komiteta KPS za Primorsko, ni več med živimi. Sredi izvrševanja svojih narodnih dolžnosti, ko se je vračal z volilne kampanje v Brdih, se je ponesrečil pri prehodu čez Sočo.

Doma je bil iz Solkane pri Gorici, sin kmetnega kmeta in mizarja. Bil je šele 15-leten dijaček - teko mi je nekoč pripovedoval - ko ga je neki mizarški pomočnik seznanil z idejami, katerim je nato daroval svoje življenje. Zaradi pomanjkanja gnotnih sredstev ni mogel nadaljevati pravnih nauk, s sestro je obdeloval domače posestvece in se posvetil politiki. V politični boj ga je gнал živ čut za socialno pravičnost, iskrena teženja, da bi pomagal delovnemu ljudstvu. Svoje mišljenja je vneto zagovarjal v člankih, ki jih je pisal v čelavske liste, kakor je bil do zadnjega zvest sotrudnik primorskih glasil Osvobodilne Fronte.

Po svetovni vojni, ko se je z novimi izkušnjami in širšo razglednostjo vrnil iz Rusije, kamor je bil pobegnil iz avstrijske vojske, se je še z večjo vneto zvezemal za koristi delavcev in kmetov. Ti so mu izkazali popolno zaupanje s tem, da so ga izvolili za poslanca v rimsko zbornico. Bilo je to v težki dobi, ko je fašizem že dvigal glavo in je bil boj za narodno svobodo in za pravice delovnega ljudstva že proglašen za zločin. In s tov. Jožetom Srebrničem, ki je do konca ostal zvest samemu sebi, so fašisti ravnali kot z zločincem. 17 najlepših let mu je poteklo v italijanskih ječah in koncentracijskih taboriščih. Ko je tik pred to vojno prestopil državno mejo, ga je stara Jugoslavija zaprla in izročila italijanskim oblastem. Lani na zimo se je vrnil iz Italije in se brez pomislekov in brez odloga pridružil osvobodilnemu gibanju. Pozdrevili smo ga v visokem snegu naših gora in gozdov precej osivelega, a krepkega kljub 60 letom. Dolgoletne ječe in taborišče ga niso zlovile, ohranil je telesno čilost in vedrost duha. Za neumornega borca tista leta niso bila povsem izgubljena, nabral si je novega znanja, spoznanj in življenjskih izkušenj.

Dasi je bil dolgo odrezan od domačega življenja, tu vendar niso bile tuje naše težnje in stremljenja. Z mladostno gibčnostjo, z zanj značilno vestnostjo, marljivostjo in resnobo se je lotil dela. Poleg političnih, so ga zanimala gospodarska vprašanja; bil je referent za gospodarstvo pri NOS za Slovensko Primorje. Kot izrečno dragocen delavec se je izkazal zanj čes pri graditvi naše narodne oblasti. Na Primorskem skoraj ni bilo volilnega shoda, ne katerem ne bi nastopil kot govornik. Ljudstvo ga je povsod z navdušenjem sprejemalo in poslušalo. Poznalo je v njen dolgoletnega vnetega borca za pravice slovenskega človeka in mu je zaupalo. Za zgolj njegovo ime je znatno pripomoglo k ureditvi našega gibanja na Primorskem.

Kdor ga je poznal, ga ne čista le kot borca za svobodo in pravico, ampak tudi kot človeka. Njegovo življenje, v katerem ni nikoli iskal osebnih koristi, je bilo v polnem skladu z idejami, ki jih je zagovarjal. Skromen in preprost je bil vsekakor dober in požrtvovalen tovariš. Prijetno domače je bilo v njegovi družbi, otroško prisrčen je bil njegov smeh v veselih

trenutkih. V dolgih letih ješe in izgnanstva mu je trpljenje izbrusilo dušo, da mu je bila kot struna občutljiva za vse težave in bridkosti ljudi. Narod je vedel, da človeku s tako kristalno čistim značajem in s tako razvito srčno kulturo, kot je bil Jože Srebrnič, lahko brez skrbi zaupa svojo usodo.

Kakor je prej tiho živel in delal, njegova smrt kriči, kaj smo z njim izgubili. Z njegovo izgubo ni obubožala le Primorska, ampak vse Slovenije. Živel je v boju, padel je v boju v trenutku, ko se že kaže prvi sij svobode in pravice, za katero se je žrtvoval. Njegovo delo nikoli ne bo zabljeno, njegovo ime bo vedno z nami.

France Bevž

Predsedstvo Slovenskega Narodno Osvobodilnega Sveta javlja, da je dne 1. avgusta t.l. preminul tovariš dr. Lado Milavec, načelnik Odseka za zdravstvo pri Predsedstvu SNOS.

Pokojni dr. Milavec je že septembra meseca 1943. leta po italijanski kapitulaciji prevzel zdravstveni referat v Upravni komisiji za osvobodjeno ozemlje. Po drugem zasedanju Slovenskega Narodno Osvobodilnega Sveta, ko so bili ustanovljeni pri Predsedstvu SNOS odseki, je bil imenovan za načelnika zdravstvenega odseka. Po tle šefa naše civilne sanitete je pokojni dr. Milavec opravljal z vso vestnostjo in požrtvovalnostjo.

Z njim nismo izgubili le dobrega strokovnjaka, ampak tudi človeka, ki ga je odlikovala iskrena privrženost osvobodilni misli, nesebičnega in rešničnega tovariša in funkcionarja, ki je doprinesel časten delež k naši borbi in izgradnji naše narodne oblasti.

Slava njegovemu sponinu!

Za Predsedstvo SNOS:

Sekretar:
Boris Kidrič l.r.

Predsednik:
Josip Vidmar l.r.

Dne 6. avgusta 1944.

VEČ ZAVEŠTI DOLŽNOSTE IN PRAVIC V NAŠE NARODNO OSVOBODILNE ODBORE!

V posameznih primerih se naši narodno osvobodilni odbori še vedno premalo zavedajo, da predstavljajo narodno oblast v celoti. Manjka jim še zvesti, da so nosilci narodne oblasti, katero jim je ljudstvo izročilo v svobodnih, tajnih volitvah. Ta oblast je širša in dosti samostojnejša, kakor je bila oblast starih jugoslovanskih občin. To narodno oblast je treba zgraditi v vseh potankostih, če hočemo, da bomo imeli uspehe in odpravljali vse težave, ki se nan stavijo. Ravno radi pomanjkanje zvesti oblasti so težave, ki stavijo še večje, delo ni urejeno in se ponekod opravlja malomarno in povzroča nezaupanje. Tisti odbori, ki so se pravilno zavedli, da predstavljajo oblast in jo tudi izvajajo ter so vpostavili dober stik z ljudstvom, so bili kos vsem težavam. V tistih krajih ni tarnanja in navšečnosti, kot se pojavlja tam, kjer novoizvoljeni odbori, še ne vrše v polni meri svoje naloge.

Imajo odbore, ki si še vedno niso pravilno razdelili dela in tako vse delo dostikrat leži na enem samem človeku, predsedniku ali tajniku. Razumljivo je, da je tak odbor, ki ne dela ves, ne predstavlja tega kar bi moral. Taki odbori so največji tarnišči in melodušneži. Tisti odbori, ki so pravilno porazdelili delo na vse člane in izvolili odgovorne referente, ki katerih se vsak briga za svoj posel, o vseh stvareh in vprašanjih pa odločajo skupno, taki odbori imajo veliko manj težav kakor prvi; v njih ni tarnanja, ampak vedno lep pregled čez vse delo. Na sestankih se poročila o delu takih odborov silno razlikujejo. Delovanje tistih odborov, ki imajo pravilno razdeljeno delo na vsak odbor, je točno in natančno ter vrše vse naloge. Tam pa, kjer delo ni razdeljeno, je delovanje slabo, površno in pomanjkljivo. Preditev in pravilne delitev dela je pogoj za uspešno delo. Edino s pravilno razdelitvijo dela se vzbuja sarodelavnost ljudi.

Postati moramo dobri in skrbni gospodarji. Dobro gospodarstvo je pod-
leza vsega našega življenja in brez njega ni pravilno urejenega poslova-
nja naše oblasti. Največja težava je pomanjkanje najrazličnejših sredstev,
ki nam jih je uničila vojna. Manjka živine, manjke hrane, ni stvari, ki smo
jih morali kupovati. Vse te pomanjkljivosti moramo z dobrim in skrbnim
gospodarstvom premagati in obenem skrbeti, da izpolnimo vse dolžnosti do
naše vojske in osvobodilnega gibanja sploh. V današnjih pičlih in težkih
razmerah se mora pokazati vsa spretnost našega gospodarjenja. Narodno o-
svobodilni odbor mora k pravilnemu gospodarstvu vzpodbujati in ga voditi.
To pa bo mogel storiti le, če je sam dobro urejen.

Največje težave za narodno osvobodilne odbore so v splošnem pomanj-
kanje in dajstve za vojsko. Pri tistih odborih, ki so svoje naloge pravil-
no razumeli in jih znali postaviti, teh težav ni bilo. Te težave so poseb-
ne očitne pri tistih odborih, ki svojih nalog ne izvajajo, kakor so postav-
ljene. Dobri odbori so si znali avtoriteto pred ljudmi pridobiti z razu-
mevanjem. Na javnih sestankih so se z ljudmi pogovorili o vseh bremenih
in dajatvah, tako, da ni bilo prisilnih odkupov. Pri drugih pa, kjer se ni
odbor dovolj pobrigal, ali se je celo izmikel nalogi, da bi uredil oddajo
za vojsko, tam je radi malomarnosti prišlo tudi do prisilnih odkupov. Na
takih primerih lepo vidimo slabo gospodarstvo. Odbor se mora prizadevati
za dobro gospodarstvo ter se na skupnih sestankih posvetovati in odloči-
ti o vseh dajatvah in bremenih, predvsem glede oddaje hrane, glede živine
in skupne vožnje ter bremena res enakomerno porazdeliti. Pred očmi moramo
vedno imeti skupne potrebe. Pomanjkanje, ki nastaja, moramo skupno odprav-
ljati in drug drugemu pomagati. Oddajo živine bomo uredili tako, da celote
ne bo trpela. Lahko jo pametno zamenjujemo, da ne bo prevelikih škod in da
bo oddaja snotrna, s čimer bo zadoščeno potrebam vojske in našim potrebam
za obdelavo zemlje in za vožnjo.

V vojnem času nam je potrebna trdna disciplina. To discipli-
plino moramo v vseh narodno osvobodilnih odborih in skupščinah utrjevati.
V čem je ta disciplina? Ta disciplina se kaže v vestnem vršenju službe,
v premagovanju vseh težav, ki se stavljaajo. Ta disciplina se kaže tudi v
tem, da se vestno odzivamo na vsa posvetovanja, sestanke in zborovanja, ki
so sklicana, da razčistijo nejasnosti in dajo navodila za novo delo. Mnogi
še vse preveč podcenjujejo pomen sestankov. Na skupnih sestankih krajevnih
narodno osvobodilnih odborov se še dogodi, da še vedno manjka po kak od-
bor, a od nekaterih se udeleže sestankov samo posamezni odborniki. Tudi po-
ročila so pogosto pomanjkljiva. Utrdimo disciplino in redno prihajamo na
sestanke in seje. Za seje in sestanke sestavljamo točna poročila in pred-
loge.

Kakor se moramo zavedati dolžnosti, tako se moramo zavedati tudi prav-
vic, za katere nam je porok naše narodna oblast. Te pravice moramo vedno
in povsod tudi uveljavljati.

S skupnimi moči odpravljamo zanikrnost in sebičnost. Zavedati se
moramo, da s premagovanjem sedanjih naporov in težav gradimo trdne temelje
za naš bodoči gospodarski procvit.

Stane Kovač

član Odseka za izredno oblast

O IZDAJI PLAČILNEGA BONA

Z odlokom o pooblastilu Denarnega zavoda Slovenije pri Predsedstvu
SNOS z dne 12. marca 1944 in s pristankom AVNOJ-a za izdajo plačilnega
bona po lit. lo. --, 5.- in 1.- smo dobili novo vrsto denarnega sredstva, ki
ga krije finančna moč in narodno bogastvo Jugoslavije. Ta vrsta plačilne-
ga sredstva prihaja v zadnjih dneh v promet in sicer v lo. lirskih ban-
kovcih. Ti bankovci so torej prvi, ki jih izdaja Denarni Zavod Slovenije
in ki so naleteli takoj na zelo dober sprejem.

Ljudstvo se zaveda, da je ta bankovec izdal naš najvišji pooblaščen
denarni zavod, ki vodi o njem strogo račun in evlenco. Ti bankovci so za-
konsko zavarovani ter so po obliki in izdelavi lepi in praktični ter
predstavljajo za nas trobiž, katerega obutno pomanjkanje se je pojavilo

iz dneva v dan. Naš novi denar je tiskan na trpežnem papirju, s čimer se posameznik, kot država, obverujeta izgub, ki nastanejo dostikrat zaradi prehitre obrabe in s tem izločenja takih bankovcev iz prometa.

Novi bankovec ima lirsko oznako radi lažjega praktičnega vrednotenja. To pa ne pomeni, da bo vezan na bodočo finančno politiko Italije. Nasprotno! Razmerje njegove veljave do našega bodočega vsedržavnega denarja bo dirigirala finančna politika, ki jo vodi naša narodna oblast, kar označuje njegovo bistveno prednost pred kakršnim koli tujim denarjem. Višina te izdaje odgovarja popolnoma dejanskim potrebam in z njo ni povzročena niti najmanjša inflacija.

Vsi vidimo, da je naše novo plačilno sredstvo se teko uveljavilo, kakor je to naše oblast namerila. Še več, zanimanje zanj se širi celo preko mej slovenskega ozemlja, kar ni le dokaz za njegovo resnično notranjo vrednost, ampak tudi dokaz za pravilnost zasnove finančne politike, katero bomo v tej smeri nadaljevali.

Podzeti so vsi koraki, da pridejo v kratkem v promet še 5-lirski in 1-lirski bankovci, kar bo prilično zadostovalo za zasebno in drobno gospodarstvo.

Tako se urejuje sedaj tudi vprašanje naših denarnih sredstev in s tem naša sedanja in bodoča finančna politika.

Levoslav Dolinšek
predsednik Denarnega zavoda Slovenije

PODGANE ŽE HOČEJO ZAFUSTITI LADJO

Ne poka samo v Nemčiji, začelo se je tudi med njenimi podložnimi spremljevalci. Na **B i n s k e m** se je pojavil kot "angel miru" nihče drugi kot zloglasni maršal Mannerheim, ki je že trikrat sprevidel deželo v vojno z ZSSR, odkar je od nje dobila 1917. svobodo. Izkušeni general je že ob spomladanski krizi dal vedeti, da je nadaljevanje vojne nesmiselno, zdaj pa je vrgel predsednika Rittija in sam prevzel vrhovno oblast, da bi sklenil mir. Domišljivi Finci vsekakor še danes mislijo, da so jih najprej Rusi dolžni prositi nekekega odpuščanja. Na **M e d ž a r s k e m** se priprevljajo najbolj zvesti Hitlerjevi hlápci na državni udar, da se na bi minister, predsednik Stoici spozabil v kake mirovne pogajanje. Na **R o m u n s k e m** in v **B o l g a r i j i** je nastal sruten strah, ker je prekinila diplomatske stike z Nemčijo Turčija, ki so jo mislili imeti za posredovalko pri zaveznikih. V **B o l g a r i j i** je sovjetski odpravnik poslov obiskal ministerskega predsednika in vlade je pohitele obvestiti Nemčijo, da ne bo dopustila Nemcem, da bi čez njeno ozemlje napadli Turčijo. To dejstvo dovolj glasno pove, koliko je ura.

A.

GOSPODARSTVO

Delo za obnovo živinoreje

Vojna zahteve tudi od naše živinoreje ogromnih žrtev. Stanje glavnih živinorejskih pcnog z naša komaj end tretjino predvojenega stanja. To se občuti v vsem kmečkem gospodarstvu, predvsem v pomanjkanju gnoja in vprašne živine. Ponekod je padec stanja živine zelo težak. Tako je v nekem okrožju na Dolenjskem padlo govedo v času vojne za 66,1 odst., svinje za 65,4 odst., konji za 68,6 odst., ovce in koze za 38,6 odst. Na več živine nam uničuje okupator. Tako je pri zadnjem vdoru v Belo Kregino, ko se mi je posrečilo vdreti samo v nekaj vasi, uničil oziroma odšeljal 142 glav goveje živine in 102 prašiču. Ob vdoru v Mirno in okolico je okupator odgnal okrog 110 glav živine.

Naša oblast dela že sedaj za obnovo živinoreje. Zlasti se posveča mnogo skrbi vzreji mlade živine in zaščiti dobre plemenske živine. Predvsem se izvajajo naslednji ukrepi:

1./ Živina iz ogroženih predelov se preseljuje na osvobojeno ozemlje, kjer je na varnem pred okupatorjem. Zlasti se preseljuje rodovniška, selekcionarna živina, ki se oddaja v oskrbo dobrim živinorejcem.

2./ Po vsem osvobojenem ozemlju se enakomerno razmeščajo plemenjaki, biki, merjasci in žrebci, da se more vršiti redno in pravočasno oplemenjevanje.

3./ Prepovedano je klanje telet, ki so sposobna za rejo. Teleta se odkupijo od tistih rejcev, ki jih ne morejo rediti in se oddajo tistim posestnikom, ki imajo možnost reje, pa nimajo sredstev za nabavo telet. Prav tako se skrbi za rejo in vzgojo pujskov.

4./ Vsi vojaški in civilni intendanti imajo strog nalog, da ne pobirajo plemenske živine, oziroma da to živino zamenjujejo pri kmetih za klavno živino.

5./ Vse delo strokovno vodijo in nadzirajo kmetijski strokovnjaki, ki so dodeljeni kot referenti vsakemu okrožju.

Uspehi dela so že vidni. Opaža se porast števila telet in mlade živine. V nekaterih okrožjih se je stanje prašičjereje znatno izboljšalo, tako da imajo mladih pujskov celo za izvoz, dočim so jih prej morali uvažati. Tudi stanje perutninarstva se je v letošnjem letu v primeri z lanskim neprimerno izboljšalo.

Z velikim naporom in skrbnim delom bomo tudi to rano v našem gospodarstvu zacelili.

Ing. Jože Berkopec
vodja kmetijskega oddelka

Iz delovanja naših odsekov

Gospodarski odsek. V mesecih februar, marec, april sta delovali na osvobojenem ozemlju dve mlekarni. V teh treh mesecih sta predelali 22.498 in pol litrov mleka in pridelali 436.43 kg masla in 1.431 in pol kg sira. Ves ta produkt je bil poslan v bolnice za naše ranjence.

Skrbi se tudi za obnovo ribogojstva po naših rekah, ki je zaradi divjega lova zelo trpelo. Samo v enem okrožju je bilo spuščenih v vodo preko 52.000 ribic.

Z rastjočimi potrebami ustanavlja Denarni zavod Slovenije nove oddelke. Osnovan je oddelek za valute, knjigovodstvo, korespondenco in kreditni oddelek. Doslej je imel Denarni zavod Slovenije 152 milijonov denarnega prometa.

Finančni odsek bo izplačeval preživnine vsem, ki so zaposleni pri organizaciji naše oblasti in uprave: učiteljem, profesorjem, babicam, zdravnikom, gozdnim delavcem itd. - Organiziral je finančni kurz.

Odsek za socialno skrbstvo priredi 10. avgusta sestanek vseh okrožnih referentov, na katerem bodo razpravljali o nalogah odseka. - Odsek izplačuje podpore vsem, ki si ne morejo z delom pomagati, partizenskim vdovam in sirotam, onemoglim, stercem itd.

Odsek za izgradnjo narodne oblasti. Po vsem osvobojenem ozemlju se vrše sestanki MOO. Po vseh okrajih so bili organizirani upravno-politični kurzi, na Primorskem je bil poleg tega organiziran pokrajinski upravno-politični tečaj.

J U N A K I

Tihi in skromni so se borili in padali. Njihove grobove, posejane po vsej slovenski domovini, že prerašča trava. Iz njihove krvi pa se je razrasla svoboda, ki jo uživa že velik del domovine in ki bo jutri zasijala združeni Sloveniji. Brez njih ne bi bilo svobode, brez njih ne bi bila več slovenskega naroda.

Takih junakov je nešteto. V vsaki četi so, na terenu so kot politični in gospodarski delavci. Ali jih bomo pozabili? Ne. Naši otroci in otroci bodo s svetim spoštovanjem izgovarjali njihova imena.

Slovenski Poročevalci uvaja posebno rubriko, da imena in dejanja naših junakov presadi v srce vseh Slovencev in v vzgled vsem malodušnim in onim, ki še stoje ob strani naše osvobodilne borbe.

Pošiljajte imena tovarišev, ki so se izkazali v naši osvobodilni borbi, s točnimi osebnimi podatki in točnim opisom junaških dejanj, ki so jih izvršili, Komisiji za odlikovanje pri Glavnem štabu NOV in FOS.

KULTURA

Karel Pahor: Naša pesem

Glavni štab je nedavno v Pahorjevem uredništvu izdal pesmarico "Naša pesem", ob triletni sveto osvobodilne vojne narodov Jugoslavije ob strani velikih zaveznikov. Pesmarica na 64 straneh vsebuje 40 eno in dvo-glasnih pesni, opombe k pesmarici, opombe k pesnim in kazalo.

To pesmarico je izsilila živa pevska rast v naših brigadah. Kamorkoli je stobila partizanova noga, je nemreč zazvenela pesem. Ta je bila po svojem izvoru lahko kakršnakoli. Odlučilno je bilo le to, da je odgovarjala njegovemu duševnemu nastrojenju. Dan za dnem so se na pohodih brigad porajale številne nove melodije, ponovno oživljale stare naročne melodije, od drugih sprejemale naše mezo in kri ter se udoračile, umetne pa sprti ponoročevalce, da je čude /primerjaj Borovo: Hoj, brigade, Koroščevo: Pesem XV. brigade in domala vse Pahorjeve pesni itd./. Ker pa so brigade prava ljudska vojska in so torej bile v živi zvezi z ljudstvom, je bilo nujno, da so učili vseh teh pesmi drug drugega in potemtakem postali vsi en sam veliki pevski zbor. Ker pa je šla pesem od ust do ust in ni bila nikjer zapisana, je razumljivo, da so posamezne pesmi v celoti ali deloma dobivale več melodičnih različic ali variant ter so se pele na priliko že v vsakem bataljonu drugače.

Spričo tolikšno pevske sile v vojski in izven nje, so vedno bolj naraščala vprašanja po zapisani pesmi - pesmarici. Glavni štab NOV in FOS je ves pevski življenj opazoval ter pravilno razumel in naročil skladatelju Pahorju, da vse verno zapiše, torej sestavi pesmarico. Reči moramo, da se je Pahorju delo popolnoma posrečilo, kajti "Naša pesem" je resnična podoba vsega pevskega dejanja in nehanja, poleg tega pa vežna vojaška politična listina te dobe, kajti na čelu "Naše pesmi" so poleg naše himne tudi himne naših velikih zaveznikov, ki s svojimi dejanji prispevajo k naši veliki in sve ti stvari. Pri sestavi "Naše pesmi" so vodila Pahorja načela pravega ljudskega umetnostnega zapisovalca, da bodita melodije in ritem točno zapisane, če je izvornik izgubljen, pa naj ga zemenje najkrepkejša varianta. Držati se je treba strogega eno in dvo-glasja. Vse to pa bodi postavljeno v tonovski način, ki odgovarja zmogljivosti vsakega preprostega nečlanega pevca.

Kdorkoli bo nekoč hotel stvarno pregledati kulturno-politični položaj naše sedanosti, ne bo mogel in smel mimo tega Pahorjevega dela. Oblika "Naše pesmi" je okusna in praktična, zunanja oprema sijajna, linorez Nika Pirnata na naslovni strani pa prava umetnina. Tehnično delo je izvršila belokrajinska tehnika in je lahko naj ponosna.

Makso Pirnik

Makso Pirnik: Pesmi za mladenke

Dolgo smo čakali prve partizanske pesmarice, ki bi skrbno urejene, v veliki nakladi in lepi opremi dostojno predstavljala našo novo glasbeno tvornost. Trda borba današnjih dni je do temeljev izpremenila miselnost, hotenje in čustvovanje slovenskega človeka. Ta velika izprememba se odraža prav v vsaki panogi človekovega udejstvovanja in se je morala odraziti tudi v glasbenem izživljanju naroda. Pirnikova pesmarica je res veren izrez novega časa in novega hotenja, kot je kaže pesem.

V pesmarici je zbranih 21 pesmi. To je seveda le del tega, kar se danes poje po naših vaseh. Upajmo, da nam bo urednik čimprej zbral in obdelal še druge. Pri izboru pesmi se je držal urednik načela, da objavi le take pesmi, ki jih je sam preizkusil kot pevovodja mnogih belokrajinskih zborov, pretehtal vsako noto dostikrat težkega troglasja, prisluhnil zvočnosti in barvitosti vsakega akorda, dostikrat kaj izpremenil in popravil in tako prišel do rezultata, ki je v strokovnem pogledu na višku. Mislim, da se bo danes že težko našel kdo, ki bi se obregnil ob čiste kvinte, ki jih Pirnik večkrat rabi. Zvenijo odlično in kaj hočeš več? Razveseljivo je v tej pesmarici tudi dejstvo, da je v njej objavljeno veliko število novih pesni naših skladateljev, od katerih se je že marsikatera ne le udomačila, temveč lahko rečemo, da ponarodeva.

Pesmarica je v tehničnem oziru, - če poštrevamo neizogibna tehnične razmere - brez napahe. Izdelala jo je belokrajinska tehnika in izdal okrožni odbor ZSM za Belo Krajino. Tisk je jesen, pisava skrona, zunanje oblike prav prikupne. Želimo le, da nas Pirnik prav kmalu razveseli z drugim zvezkom.

Dr. Marjan Kozina

Invalidski pevski zbor

Med partizanskimi borci od vsega začetka nastajajo nove pesmi in nove melodije. Skupnost med drugim vedno prinaša tudi prepevanje. Po vojski so v mnogih naših enotah organizirani pravi pevski zbori, ki nastopajo po vojaških in ljudskih zborovanjih največ s partizanskimi, pa tudi narodnimi in umetnimi pesmimi. Zato je bila tudi potrebna pesmarica, ki bi to pevsko kulturo dvignila. Zato je za vojsko izšla Pahorjeva pesmarica. Zbor, ki se je posvetil samo in edino petju, je invalidski pevski zbor pod vodstvom Karla Pahorja.

O tem zboru je zapisal Ladislav Kiauta med drugim tudi naslednje misli:

"To so povečini ranjanci iz bolnic, ki ne morejo več aktivno sodelovati v borbah. Zanje je pesem postala orožje, s katerim bodo ponesli borbenega duha in bodrilnega navdušenja med tovariše borce, med narod sam."

O zboru pravi zborovodja: "Ustanovili smo zbor z namenom čim popolnejše izvedbe v prvi vrsti partizanske pesmi, da se partizanska pesem čim hrani in širi in sicer v njeni najbolj pristni, najpopolnejši obliki. Seveda more to opravljati samo stalni pevski zbor. Mislim, da bo naš Invalidski tej nalogi kos. Dobili smo že nekaj izdelanih pevcev, vsi pa so se s pridnim delom in z ljubeznijo do stvari v kretki dobi močno zadovoljivo izpolnili. Vedimo tako rekoč ves dan in vsak dan. Imamo teoretske vaje in ure. Izprva nas je bilo 15, zdaj je naraslo število na 50. Delo ni lahko, kajti vaje se vrše ne prostem, v gozdu, pod kozolci in v skednjih, brez vsakega instrumenta. Kažejo pa tovariši pevci dosti razumevanja za stvar, lep čut in sprejemljiv odnos do pevske kulture. Na prvi turneji smo podali zgolj partizansko pesem, zdaj pa je zbor že toliko tehnično izvežban, da smo se lotili pogumno tudi umetne pesmi, in to težjih stvari. Na novem programu je zljaj tudi naša glasbena tehnika. Od zapetih pesmi so na prvi turneji narevno najbolj ugajale partizanske in to predvsem borbene. Pesem "Na juriš" smo morali re dno ponavljati, kakor tudi druge. Za drugo gostovanje smo pripravili celo vrsto skladb naših klasikov, kakor Alježa, Emila Adamiča in drugih. Našo pristno narodno pesem, od katere sta v novem programu zastopani samo dve, bo zbor v bodoče postavil na prvo mesto."

Ladislav Kiauta

IZ NAŠEGA TISKA

II. Kongres Protifašistične mladine Jugoslavije. Izdal Centralni odbor UŠAOJ-a. O drugem kongresu Protifašistične mladine Jugoslavije, ki se ga je udeležilo tudi številno zastopstvo slovenske mladine, je izšlo obširno, llo strani obsegajoče poročilo pod gornjim naslovom. Knjiga poleg opisa poteka kongresa prinaša govore TITA, zastopnikov tujih vojaških odposlanstev, predstavnik italijanske mladine in naših mladinskih delegacij ter vse referate in sklepe ter proglose. Knjiga je vsebinsko izredno bogata. /Odlomki iz govorov delegatov so nadvse zanimiva in živa zgodba borbe in dela jugoslovanske mladine./ Po obsegu spada med najboljše naše izdaje.

SABOR U TOPUSKOM je 82 strani obsegajoča hrvaška knjiga, ki jo je izdal "Vjestnik" hrvatske OF. To je poročilo o tretjem zasedanju ZAVNOH-a. Knjiga je pisana živahno in bo zaradi reportažnega podajanja dobro služila za propagando med ljudstvom. Nam pa je bogata zakladnica vesti o narodno osvobodilnem boju in političnem delu Hrvatske.

SPORAZUM. Izdal odsek za informacije in propagando. Brošura vsebuje gradivo o dogodku, ki predstavlja naravni razvoj osvobodilne borbe jugoslovanskih narodov. Potrebno je, da jo preštudirajo v prvi vrsti aktivisti, ki dobe iz nje jasno sliko o sedanjem političnem položaju. Širiti jo je treba med domobranci, da jim bo popolnoma jasno, kaj pomeni sporazum, ki je do kraja razkrinkal vse mihajlovičevske in druge okupatorju udinjane skupine.

TOINE FAJFAR : PISMA DOMOBRANECM. Izdal odsek za informacije in propagando. To je ponatis pisem, ki so izšla v našem listu. Aktivisti OF, odpravljajte jih v domobranske postojanke ! Širite jih med domobranskimi družinami !

AGITATOR. Izdala komisija za agitacijo in propagando pri CK KPS. Obravnava vprašanje pravilne agitacije v vojski in vprašanje partijske vzgoje. Agitacije ne gre uganjati šablonsko, z enkrat za vselej danimi prijemmi in pravili, marveč tvorno, z navdihom. Agitator Hadžiašvili je znal človeka pravi "brati". Človek je kakor knjiga. Znati ga moraš "brati" potem pa ga razumeš.

Dr. Metod Nikuš: Slovenska apostola sv. Ciril in Metod. Brošura je nastala ob prazniku obeh bratov. S tem da podaja zgodovinski pomen boja tedanjega slovenstva za ustvaritev samostojne slovenske kulture v nasprotju z nemško, postavlja v jasno luč tudi našo borbo, ki je ponovna borba med svobodoljubnim slovenstvom in nasilnim germanstvom. Pisec zna pisati zelo poljudno. Zaradi svoje vsebine in ljudskega pisanja naj se knjižice čim bolj razširi.

PO SLOVENSKI ZEMLJI

Oo Dravi in Muri

Malo ali skoraj nič nismo slišali po letu 1941 o tistem kosu Štajerske, ki od Boča, Donačke gore in Pohorja prehaša v Ptujsko polje, Slovenske gorice in dalje na vzhod v Prlekijo in Prekmurje. Le skromne vesti so nam povedale, da vendar ni tako, kot je slikala nemška propaganda. Kmet - junak Jože Lacko iz Nove vasi pri Ptujju je s svojo četico postal pionir narodno osvobodilne borbe v tem delu Slovenije. Čuli smo o drzni akciji na nemško kolono pri Št. Janžu na Dravskem polju in po tem nič več. S težko zimo 1941-1942 se je ta prelepi kos slovenske zemlje odmaknil od nas. Ohranjali smo ga v pogovorih ob tabornem ognju, spominjajoč se Drave pa Jeru zelena, prekmurskih jaginječi in abarji, haloških in goriških viničarij. Boli smo se za to našo zemljo.

Zato nam je bilo sliško pri srecu, ko smo te dni brali poročilo Pokrajinskega odbora OF za Štajersko, da Ptujsko polje, Slovenske gorice, Prlekija in Prekmurje niso ostale samo slovenske, ampak vstopajo v borbo, so

13

kot en mož v Osvobodilni Fronti in z vsemi možnimi sredstvi kopljejo grob
nemškimi in nemčurskimi vsiljencem.

S tovariši, ki so si zaželi nalogo, da v okviru tekmovanja obiščejo vso
Štajersko, smo se spuščali s pohorskih gozdov po dolini Dravinje. Šli smo
pod Ptujsko goro, mimo Majšperga, ustavili smo se v Halozah pri bogatem
kmetu, ki nas je ves srečen pogostil, z njimi smo se prepeljali v mesečni
noči preko Drave, z njimi smo med vinogradi, ki že snujejo sladko grozdje,
prispeli tja do Ljutomera. Tam smo čuli ljudi, s kakšnim spoštovanjem so
govorili o starem mlinarju Ribiču iz Cezanjevca, ki je na svojem dvorišču
izbojeval z dvema partizanoma bitko z 25 gestapovci, o njegovem sinu ju -
maku Janku, ki so ga trikrat ujeli in jim je trikrat ušel ter pobil več
gestapovcev in končno junaško padel. Čuli smo o kurirju Romanu, ki je ob-
koljen v svojem bunkerju do poslednjega naboja odbijal in pobijal gesta-
povce.

Jože Lacko, Janko Ribič, Roman, to so danes imena, ki jih Slovenske go-
rice najčešče izgovarjajo. Skoraj ni kraja, kjer ne bi bilo terenskega od-
pora OF. Mladina in žene si snujejo svoje organizacije. ZSM in SPŽ. Novi
borci, skrivači pred nemško mobilizacijo, dezertarji z nemških front in
dopustniki stopajo v NOV. Naša bataljoni iz Slovenskih goric, iz Prekmurja,
s Ptujkega polja, celo tam iz Rebske doline bodo po stopnjah svojega
vzornika "Jože Lacka" skupno z bataljoni iz revirjev in Savinjske doline
obrnili dalj domovini Jugoslaviji 3. slovenski, štajerski korpus, ki bo čuvar
severne meje ob Dravi in Savi.

Ne, ta tri leta, ko smo mislili, da se tam za Pohorjem in Bočem pozabi-
li na svoje slovensko domovino, niso šla mimo haloških in goriških vini -
čarjev, mimo dornovskih lukarjev, mimo dravskih flosarjev in prekmurskih
težakov. Jože Lacko jim je pokazal pot. Njegova mučeniška smrt na križu, na
katerega so ga v Ptuj, pribili pobesneli gestapovci 1941, jim je bila sve-
tel vzgled, kako se je treba boriti za svobodo.

R.P.

Delavci, ki delate za okupatorja po tovarnah in delavnicah ! Rušite
tovarne in delavnice, v katerih delate za okupatorja ! Uničujte stroje in
skladišča ! Pristopajte v vrste Narodno Osvobodilne Vojske in Partizan-
skih Odredov Jugoslavije ! Pomagajte z delom pri obnovi naše opustošene
domovine ! Pridite na osvobojeno zemljo !

PISMO IZ PRIMORSKE BRIGADE

Iz švabobranskih vojašnic, iz nemških edinic prihajajo

Od vseh strani prihajajo. Iz švabobranskih vojašnic beže in iz nemške
vojske. Med njimi je celo kak pravi Nemec, največ tujerodcev pa je Itali-
janov, ki prihajajo vsak dan v večjih skupinah z vsem orožjem tam od Tr-
sta, Tržiča in drugih postojank.

Vprašuješ jih to in ono. O naši vojski ne ve nihče nič točnega. Večina
si je predstavljala partizane kot raztrgane vojake v civilnem oblačilu,
ki žive tu in tam po gozdovih v večjih gračah in napadajo okupatorja iz
zased. Zato so vsi začudeni, ko pridejo k nam in dobijo hrano redno trikrat
na dan, ko prejmejo celo cigarete, ko vidijo naše orožje. Pazljivo si ogle-
dujejo angleške brzostrelke, čudijo se protitenkovskim puškam, zanimajo jih
angleške obleke. Vse, prav vse je za nje novost. Čuli so sicer tu pe tam, da
nas podpirajo Angleži, morda so slišalo celo, da je bil pri nas kak Anglež,
toda vse jim je bilo nejasno, skoro bi rekel, da niso verjeli.

Zato kažejo silno radovednost, ko vidijo naše urejene razmere, saj jih
je največ mislilo, da pri nas ni reda ni discipline, sedaj pa že prvi dan
videvajo, da imamo železno disciplino, da imamo urejene bataljone in bri-
gade, da gre naše delo po načrtu in da smo mnogo, mnogo močnejši, kakor so
mislili.

Malo neradi govore, kako je bilo pri okupatorju. Vsi pa izjavljajo, da
je bilo slabo in prehrana dosti slabša od naše. Tudi njihova obleka pove,
da se Nemcem in njih švabobrancem ne godi več tako kot ob začetku vojne.
Čunje, ki jih nosijo, so slabe. Umeten izdelek, ki traja le malo časa, kaže,
da manjka sovražniku prev vsega za nadaljevanje vojne. Skoro po vseh šva-
bobranskih in drugih vojašnicah je močna agitacija za našo vojsko, ne da

bi jo mi organizirali. Sama preprosta pamet jim pravi in iz okupatorjevih časopisov semih vidijo, da se bliža vojna svojemu koncu in da se je vojna sreča obrnila popolnoma na našo stran. Uvideli so, kaj jih čaka, če še nadalje slušijo sovražniku. Pravijo, da bi jih ušlo k nam še več, toda so pod strogo kontrolo, nekateri pa se boje, da bi jim ne zažgali hiše in odpeljali svojecev v internacijo. Na prestrašenih obrazih se vidi, da so navajeni molčati, ker so bili vsak dan hlapci rajhu. Sedaj pa so na svobodnih tleh. Govorijo lahko, prepevajo slovenski. Z vnemo čitajo in se uče iz naših listov ter pazno poslušajo predavanja politikomisarja. Vsi so pripravljene, da popravijo svoje težke grehe. Vsak lahko pokaže, kaj zna, vsak bo delal po svojih močeh, eden s puško v roki, drugi v delavnicah.

P. Tone

NOVOMEŠKO OKROŽJE

Tudi pri nas smo odprli upravno - politični tečaj. Učimo se kar pod kozolcem. Pomislimo pri tem le na svoje najboljše tovariše stare partizane, ki so imeli svojo politično šolo v gozdu, v snegu, v dežju. Zelo nam je žal, da vam ne moremo poslati slike učencev s tega tečaja. V klopi sedi možak petdesetih let s pipo v ustih. Ta ve v prosti debati dosti povelati o starih jugoslovanskih strankarskih klikah, ki so nas pri volitvah tolikokrat vlekli za nos in nas po volitvah izžemale. Poleg njega sedi mlajši kmet s klobukom na glavi, ki je še prašen od dela. Zvesto zapisuje z okorno roko vse važne stavke v zvezek. V isti klopi sedi izobraženec, ki ga je ljudstvo zaradi predanosti tudi izvolilo za odbornika. Ta pogosto pomaga tovarišem pri učenju in jim zlasti razkriva uganke, skrite v tujkah. Skupaj so sedle mlade tovarišice. Ena od njih je trgovska pomočnica, druga kmečka hči, tretja je samostojna mlada kmetica, četrta študentka in prej pridna tajna kurirka. Vsak ima svojo osebno zgodovino. Nekdo je partizanski invalid, drugi je ušel smrti na Rabu, tretja ima že dve leti in pol moža v partizanih, četrta je izgubil svoje, nemajhno premoženje, ker je podpiral partizane.

Vsi so spoštovanja vredni ljudje, vredni svojih mest in videti je, da je narod zbral prave predstavnike. Vsi pri predavanjih zelo pazijo. Saj tudi govorimo o zanimivih stvareh: o delu narodno osvobodilnih odborov, o vprašanjih naše vasi, ki jih bomo reševali, o zgodovini narodne osvobodilne borbe, o političnem življenju v stari Jugoslaviji.

Mirka

NA RAZVALINAH SLOVENSKEGA DOMOBRANSTVA

KRAKA POGREBNO PESEM ZLOČINEC ŠT. 1 - GENERAL LEON RUPNIK

Izdajstvo se vleče skozi vse njegovo življenje, izdajstvo slovenskega naroda in predanost vsakemu tujemu režimu. Že v avstrijski kadetnici je bil denunciant, ki se ga je bal vsak slovenski oficir. V svetovni vojni, ko so se slovenski rodoljubi-oficirji, med njimi namestnik komandanta NOV in POS generalni poročnik Jaka Avšič, množično dezertirali na rusko stran, si je Leon Rupnik leta 1917 priboril železni križec za obrambo razpadajoče Avstrije.

V Jugoslaviji je takoj postal pokoren sluga velesrbske gospode, ki je zbirala okrog sebe vse protiljudske elemente za zaščito svojega brezobzirnega izkoriščanja narodov Jugoslavije. Postal je najožji sočelavec poddane Nediće, načelnik njegovega štaba v Skoplju, sokrivec rebeljskih pohodov nad mučenim makedonski in albanski narod.

Ko se je z bližajočim se svetovnim spopadom pričela Jugoslavija utrjevati, je postal Leon Rupnik šef utrjevanja. Utrabe so požirale težke milijarde ljudskega denarja, izdajalec pa jo prodajal načrte tujcu. Z Nedićem vred je podpiral razkroj jugoslovenske vojske, dopuščal v njej Ljotičevo fašistično propagando in tako slabil borbenost in udarnost vojakov. Vojska, ki so ji načelovali Rupniki in Nedići, se ni mogla upirati tujcu.

Sesula se je ob prvem stiku z njim, izdajalci pa so se hiteli kloniti okupatorju. Rupnik se je prvi v Celju prodal Nemcu ter mu udingal sebe in izdajalsko oficirsko kliko.

Ko je na osvobojenem ozemlju slovenski narod maja 1942 prvič postavil svojo oblast, ko se je moral v Ljubljani okupator zateči k najhujšemu nasilju, da je za kratek čas obvladal položaj, ko so padli prvi talci, je izdajalec Rupnik postal župen Ljubljane in jo pozval na pokornost ubijalskemu okupatorju. Z njim je pripravljaval napad na slovensko osvobojeno ozemlje, postal sokriv vseh zločinov, ki so jih zagrešile fašistične tolpe, požiganj, streljanj, umorov, internacij in zaporov. On je bil glavni organizator prostevoljne protikomunistične milice, ki je za okupatorja prevzela rabeljske posle nad slovenskim narodom. On je glavni organizator in vodja slovenskega demobranstva, ki za okupatorja ščiti proge in meje nemškega rajha in v njegovi službi tepta slovensko zemljo.

Rupnik, zločinec št. 1 nad slovenskim narodom, s krvjo lastnih bratov omadeževani rabelj, narodni izrodek! Varen za okupatorjevo žično oviro premlavaš klaverne Göbbelsove fraze o židovstvu in protiboljševiški borbi ter kopičiš narodno izdajstvo na narodno izdajstvo.

Zajahaj klaverno kljuse slovenske reakcije in prijezdi na čelu roparskih tolp na odprto borbo z nami, z našimi slavnimi brigadami, ki čistijo domovino od okupatorja, ki s svojo krvjo pripravljajo boljše bodočnost slovenskemu narodu!

Prijezdi, ti klaverni hlapec tujca, da čimprej meščujemo svoje žrtve, svoje mrtve, svoje sirote, svoje požgane domove!

DOMOBRANCI, ki si še niste omadeževali svojih rok z nedolžno bratsko krvjo, prestopite v našo NOV!

IZDAJALCI SO POVSOD ENAKI

O priliki pogajanj med maršalom TITOM in dr. Šubašićem je bilo povdarjeno, da ne more biti nobenega sodelovanja z izdajalci bodisi doma bodisi v inozemstvu. Brez dvoma so podobna vprašanja na dnevnem redu pri predlogih poljskega emigrantskega ministerskega predsednika Nikolejčika, ki je bil te dni sprejet pri maršalu Stalinu.

Iz govora generalnega poročnika Zigmunda Berlinga, komandanta poljske armade v ZSSR, ki ga je imel na vseslovenski proslavi Kosciuska dne 5. marca letos v Moskvi, lahko nazorno vidimo sliko izdajalske poljske reakcije:

"Ime Tadeusza Kosciuska, našega ljudskega junaka, je postalo sinonim borbe za napredek, sinonim borbe za svobodo. Zato smo z imenom Kosciuska krstili našo prvo divizijo, kajti mi se borimo za uresničenje idej, ki so svetile potem borbe Kosciuska in njegovih vojakov."

Kakor v Kosciuskovih dneh, tako je tudi danes vladajoči vršiček Poljske stopil na stran sovražnikov napredka in demokracije, šel je po poti Targoviške konfederacije, ki je pred 150 leti stopila v sporazum s carskim samodržtvom. Kakor v Kosciuskovih dneh, tako so tudi danes poljskim magnatom tuji interesi ljudstva, oni se ravnaajo samo po interesih "zarade". Poljskim reakcionarjem je bilo zmerom vseeno komu bo pripadala Poljska. Njim je bila večna ena stvar: ohraniti svoja premoženja in privilegije. V dobi Kosciuska so Targowski izdajalci dobili te privilegije od carskega samodržstva. Denes, ko carske Rusije, ki jo je vrgla Oktoberska revolucija, ni več, ko prožijo osvobojeni narodi velike Sovjetske Zveze bratsko roko pomoči poljskemu narodu, so poljski reakcionarji našli skupni jezik z ubijalci, kakor jih še ni videla zgodovina, s smrtnimi sovražniki poljskega naroda in vsega človeštva, z Nemci. Oni spet upajo, da jim bodo Nemci obverovali premoženje in privilegije. Njim je vseeno, kdo bo suveren Poljske! Njim je vseeno trpljenje in muka poljskega naroda.

Sovjetska Rusija je takoj po strmoglavljenju carizma pred vsem svetom priznala pravico samoodločbe narodov ter je predlagala Poljski svoje prijateljstvo. Toda isti ljudje, ki se danes imenujejo "poljska vlada" v Londonu, so odgovorili ne na predlog z vojno.

Ko je pretila nevarnost današnje vojne Poljski, je Sovjetska Zveza stopila na našo stran. Mi bi bili lahko dobili pomoč od ZSSR in sovražnik

se ne bi nikdar predrznil začeti vojno. Toda roka pomoči, ki jo je ponudila Sovjetska Zveza, je obvisela v zraku. Kljub logiki in zdravi pameti, kljub interesom Poljske smo ostali sami v borbi zoper najbolj nevernega, smrtnega sovražnika. Po tem je strmela in to je hotela vladajoča klika Poljske. Jasno je, da ta klika več ne sme in ne bo predstavljala interesov Poljske ! "

NAŠI V ITALIJI IN NA SINAJSKEM POLOTOKU

Otok Vis naravnost mrgoli od naše vojske, odličnih angleških komandsov in ameriških čet za izkrcavanje. Utrjen je tako, da ga partizeni s pravico imenujejo "naša Malta". Ko z angleško ladjo, z našim parnikom ali jadrnico zapustiš otok, potuješ po Jadranu proti Monte Gargano, Dieste, Bariju ali Monopoliju tako varno, da ljudje na ladji popolnoma pozabijo na nekdanje strašilo - nemško podmornico ali štuko. To brezбриžnost omogoča nesporna nadmoš zaveznikov na morju in na zraku. Partizanska pesem odmeva po morskem gladini Jadrana.

Italijanske celina predstavlja ravno, sivkasto progo, okrašeno s številnimi večjimi ali manjšimi mesti. V Bariju pristaneš v stari luki, če pa pristaneš v Monopoliju, si na mah v popolnoma partizanskemu pristanišču. Vse luka mrgoli partizanov, a številni naši parniki in jadrnice krcajo noč in dan orožje in raznovrstno blago. Tu se naša skladišča, tu je pomorsko oporišče Narodno Osvobodilne Vojske. Številne hiše so rekvirirane za naše potrebe. Monopoli ima bolj lice partizanskega kot italijanskega mesta. Kamor stopiš, naletiš na našo peterokrato zvezdo, naša pesem doni po vseh ulicah, da celo iz ust italijanskih otrok, ki so vzljubili naše trdne fente. Pred kratkim sta izpluli iz Monopolija dve veliki trgovski premorski ladiji, ki sta z vso posadko prestopili iz službe kairske vlade na našo stran. Prva se imenuje Senga, druga Selin. Z novo posadko in pod zastavo s peterokrato zvezdo nad palubo plujeta sedaj v Ameriko.

Med Monopolijem in Barijem dnevno po večkrat vzdržuje promet veliko število naših kamionov, ki so vedno polni naših vojakov. V Bariju so naše glavne vojne ustanove. Tu je naša vojaško odposlanstvo, ki ga vodita polkovnik Milentije Popović in podpolkovnik Vlado Dedier. Pod njuno upravo spadajo vse naše ustanove v Italiji: Glavna pomorska baza NOV v Monopoliju, številne bolnice, odbor za taborišča beguncev itd. Naša kolonija v Italiji obstoji v glavnem iz političnih internirancev iz časa fašizma, večinoma Slovencev in Istranov, ter težjih ranjencev, ki so jih po morju ali po zraku prepeljali iz domovine in iz begunskih taborišč v Dalmaciji. Vsakemu posemezniku se posveča največja skrb. Razvija se politično in kulturno življenje. Vsak dan izhajajo radijske vesti, izdajajo se stenski časopisi, prirejajo kulturne prireditve, ki jim prisostvujejo tudi Angleži, Amerikanci in Rusi. Vsi za vojaško službo sposobni odhajajo v skupinah na Vis, da se priključijo Narodno Osvobodilni Vojski.

Begunska taborišča se dele na dva dela. Večje je na Sinajskem polotoku, na azijskih tleh. Tam so po večini Dalmatinci, begunci iz Hrvatskega Primorja in Zgorja ter otočani. Begunci so zbrani v več taborih, od katerih šteje vsak okoli 5.000 ljudi. Tu se razvija življenje kot po kakih malih mestih. Prehrana v taborišču je odlična. Takoj po prihodu so se odprle šole in se začeli analfabetski tečaji za odrasle. Napravljene so bile delavnice za vse obrti. Uvedeni so stenski časopisi, prirejajo se kulturno-prosvetne prireditve, tu delujejo mnogi pevski zbori. Največji mešan pevski zbor šteje okoli 80 članov, ustanovil pa ga je Ivo Tijardović. Sedaj vodi ta zbor skladatelj Josip Hatze. Drugi manjši del beguncev je v Italiji. Tu so prav tako odprte šole, e tu živi tudi del kolonije umetnikov, ki pripravljajo razstavo slik in grafik iz narodno osvobodilne borbe, ali harmonizirajo narodne pesmi.

Zavest naših ljudi v Italiji je na višku. Številni poskusi narodnih izdajalcev četnikov, da bi zvalili naše ljudi v svoje vrste, so ostali brez uspeha. Popularnost maršala TITA in naše hrabre Narodno Osvobodilne Vojske je ogromna ne samo v Italiji, ampak v vseh zavezniških teželah.

NAŠI V ŠVICI

Zanimivo je srečati sredi naših gozdov človeka, ki je bil še pred kratkim daleč od tod, ki je prevozil ali prehodil čudno pot čez planine, pod železniškimi vozovi, skozi ruševine severoitalijanskih mest in vasi in je končno prišel do nas. Lahko bi bil ostal, kjer je bil in lagodno pričakoval konca, toda ni ga strpelo, gnalo ga je v domovino, v vrste NOV, v borbo. Prišel je in jutri pojde dalje in pojutršnjem bo bogve kje ...

Ležala sva v travi, kadila in se pogovarjala.

V Švici je bilo okoli 2.000 vojnih ujetnikov, ki so pobegnili iz Italije in Nemčije ter kakih 600 civilnih internirancev, večinoma Slovencev, ki jih je zaneslo po razsulu Italije čez švicarsko mejo. Postavili so jim 30 ali 40 taborišč ter civilne internirance oddelili od vojaških. Sredi šče vojnih internirancev je pri mestu Yverdonu.

Na vprašanje po politični usmerjenosti, po življenju naših v Švici, je tovariš pripovedoval:

"Interniranci - ujetniki so bili ob prihodu v Švico večinoma mihajlovičevsko usmerjeni. Zakaj? Po italijanskih taboriščih so jih obiskovali mihajlovičevski častniki, jih napačno obveščali o položaju v Jugoslaviji in jih z veščnostjo italijanskih oblasti mobilizirali v Mihajlovičevovo vojsko, češ, da gre za borbo proti komunizmu. Nekateri izmed njih so obiskovali tudi fašistične tečaje. Prišli so v Švico nepoučeni in zmedeni. Tu so imeli priliko brati švicarske in naše liste in poslušati RSJ. Po dveh mesecih razgovorov in medsebojnih sporov med "titovci" in "dražinovci" je v letošnjem marcu podpisalo 870 internirancev /izmed teh 200 častnikov/ proglas, v katerem izjavljajo, da se odpovedujejo jugoslovanski emigrantski vladi, jugoslovanskemu poslaništvu v Švici in da se stavljajo na razpolago NOV. Proglas sta objavila londonski in moskovski radio. Izročili so ga švicarskim oblastem, ki so končno pristale nato, da so razdelile internirance po taboriščih po njihovem političnem prepričanju. Danes je na proglasu že nad 1.200 vojnih internirancev medtem ko je 90% civilov titovcev. S tem so prenehala stalna izzivanja s strani dražinovcev, ki se titovce s švicarskimi vojaškimi oblastmi preganjali z zapori, z odvzemanjem hrane in drugimi kaznimi.

Organizacija taborišč titovcev je vzorna, kar priznavajo celo švicarski častniki. Vojaki, ki se vračajo s straž, ne morejo doma prehvaliti reda, ki vlada v titovskih taboriščih. Vrše se tečaji za nepismene, za strokovno izpolnjevanje, za učenje tujih jezikov itd. Razpolagajo z bogato literaturo. Skupno prebirajo in komentirajo "Glas svobodne Jugoslavije" in "Svoboda", ki izhajata v Švici ter pomembnejše sestavke švicarskih časopisov in obzornikov. Uredništvi obeh naših listov interniranci kar zasipavajo z dopisi. Skoraj vsak bralec je tudi dopisnik. Dopisnik opisuje svoja doživetja ter podaja svoje nazore in težnje. Po obednicah in sobah vise velike slike maršala TITA. Vojnim ujetnikom ostalih narečev so naši titovci vzor. Tudi po njihovih taboriščih so obešene Titove slike in na proslavi 1. maja je v taboriščih sovjetskih vojnih ujetnikov poleg maršala Stalina visela tudi Titova slika in poleg sovjetske zastave vihrala naša trobojnica.

Švicarsko ljudstvo je navdušeno nad junaškimi borci NOV in prepolno čustev odobrevanja naše veličastne borbe. Švicarski radio in časopisje vedno pogosteje prinaša vojna poročila Vrhovnega štaba NOV in POJ in tudi daljše sestavke o naših borbah. Kadar je v listu tak članek, ga kupujejo vsi vprek. Razumljivo je, da švicarsko ljudstvo pomaga našim titovcem, kjer koli more. Slava Titove vojske v Jugoslaviji obseva vse Jugoslovane - titovce v Švici.

Medtem pa dražinovci padajo vedno globlje. Njihovo število se je kljub brezobzirnemu pritisku skrčilo na najmanjšo mero. Včasih pa vendar obogatijo z novim ubežnikom - četnikom ali plavogardistom, ki se mu posreči pobegniti iz Jugoslavije v strahu pred naraščajočo množico. V svojih taboriščih žive čudno življenje. Tam popivajo in se pretepejo, in skoraj ne mine dan brez spopada. Edino njihovo upanje je politična laž ministra Göttselusa, da se bodo zavezniki med seboj aprili, naker bodo Angleži sprejeli dražinovce v svoje naročje.

Zadnjič je častnik dražinovcev vprašal vojnega interniranca titovca: "Zakaj si prišel v Švico, če si titovec? Zakaj se nisi odšel borit?"

Titovec mu je odgovoril: "Neuk človek sem, ne znam pisati ne brati. Šel sem za oficirji, ker sem mislil, da nas vodite v borbo."

